

การศึกษาช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเป่าปู้นจิ้น ในประเทศไทย¹

A Study of the Word – of – Mouth Ways about the Stories of Bao Qingtian in Thailand¹

หลี่ เสวียจื่อ², กนกพร นุ่มทอง³, จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ⁴
Li Xuezhǐ², Kanokporn Numtong³, Chatuwit Keawsuwan⁴

Received: September 30, 2022

Revised: March 2, 2023

Accepted: March 21, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเป่าปู้นจิ้นในประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยจากการวิเคราะห์เอกสารภาษาจีนและเอกสารภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับเป่าปู้นจิ้น รวมถึงสัมภาษณ์นักวิชาการที่ศึกษาด้านชาวจีนในไทยและอุปรากรจีนในไทย เจ้าของคณะจิ๋วและนักแสดงจิ๋ว ผลการศึกษพบว่า ช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเป่าปู้นจิ้นที่พบในประเทศไทยมีทั้งสิ้น 6 ประเภท ได้แก่ 1) การเล่าเป็นนิทานภายในครอบครัวและในหมู่ชาวบ้าน 2) การเล่าในนิยายโดยฉนวน 3) อุปรากรท้องถิ่นของจีน 4) เพลงภาษาจีนและเพลงภาษาไทย 5) จ๊วไทย 6) จั๋วธรรมศาสตร์ ซึ่งประเภทแรกเป็นวิธีที่สะดวกและยืดหยุ่นที่สุดโดยไม่ต้องพึ่งอาศัยเครื่องมือใด ๆ นอกจากปากเปล่า และการเล่า

¹ บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาประวัติการเผยแพร่และอิทธิพลของเรื่องเป่าปู้นจิ้นในประเทศไทย” ในหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.กนกพร นุ่มทองเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม (This Article is a Part of Thesis Studying Entitled “Studies on the History of the Spreading and the Influence of Bao Qingtian’s Stories in Thailand” in Doctor of Philosophy in Eastern Language, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University. Asst. Prof. Dr. Kanokporn Numtong is the principal advisor and Asst. Prof. Dr. Chatuwit Keawsuwan is the co-advisor.)

² นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Doctor of Philosophy in Eastern Language, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University) Email: lixuezhǐ2004@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Associate Professor Ph.D. Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University) Email: kanokporn.n@ku.th

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาตะวันออก ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Associate Professor Litt.D. Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University) Email: chatu_wits@hotmail.com

เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นภายในครอบครัวหรือในหมู่บ้านมักเพื่อการสั่งสอนลูกหลานหรือเพื่อเป็นการบันเทิง ส่วนการเล่านิยายโดยวงฉีกเป็นช่องทางการแพร่กระจายของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมเฉพาะในกลุ่มชาวจีน เนื่องจากผู้แสดงจะเล่าด้วยภาษาจีนท้องถิ่น และการที่ได้รับความนิยมก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 เพราะหลังจากนั้นก็สูญสิ้นไป ส่วนอุปรากรท้องถิ่นของจีนถือว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะที่สำคัญที่สุดของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย เพราะอุปรากรท้องถิ่นของจีนที่แพร่หลายในประเทศไทยมี 10 กว่าประเภท แต่ละประเภทต่างมีผู้ชมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจ้าวเต๋จี้ถือได้ว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย เพราะชาวจีนแต่จี้เป็นกลุ่มชาวจีนในไทยที่มีประชากรมากที่สุด ส่วนเพลงจีนจะหมายถึงเพลงเปิดและเพลงปิดของละครโทรทัศน์ เรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” ที่ออกทางอากาศโทรทัศน์ช่อง 3 ในปี ค.ศ. 1995 และเพลงภาษาไทยได้รับอิทธิพลจากเพลงภาษาจีนที่เป็นเพลงเปิดและเพลงปิดของละครโทรทัศน์ดังกล่าว ส่วนจ้าวไทยถือว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะประเภทใหม่ของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นโดยมีประวัติเพียง 40 กว่าปี แต่เป็นช่องทางสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเรื่องที่จ้าวไทยแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้น และส่วนวัชรธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ส่วนใหญ่จะนำตัวละครเปาบุ้นจิ้นหรือโครงเรื่องที่เกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้นมาเป็นตัวดำเนินเรื่องในการแสดงเพื่อเสียดสีการเมือง รวมถึงขับร้องด้วยภาษาไทย จึงทำให้ชาวไทยได้รู้จักเปาบุ้นจิ้นมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการมองการแพร่กระจายด้วยวิธีมุขปาฐะของวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะ, เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้น, การเล่านิยายโดยวงฉีก, อุปรากรท้องถิ่นของจีน, ประเทศไทย

Abstract

The main objective of this paper is to study the word-of-mouth ways in which Bao Qingtian stories are spread in Thailand. This study is based on a literature review in both Chinese and Thai about Bao Qingtian, as well as interviews conducted with scholars familiar with Chinese immigrants and Chinese operas in Thailand, opera troupe owners, and opera performers. The study found that the word-of-mouth ways of Bao Qingtian stories in Thailand can be categorized into six types: 1) storytelling among family and community members with word-of-mouth, 2) Chinese storytelling (Ping Shu) by public singers or buskers, 3) local Chinese opera, 4) Chinese and Thai songs, 5) Thai opera, and 6) Thammasat University opera. The first way is the most convenient and flexible way to spread Bao Qingtian stories without any apparatus other than the mouth. The activities are carried out with the purpose of entertaining or educating children. Chinese storytelling is a word-of-mouth way of Bao Qingtian stories that is popular only among Chinese in Thailand, because the Chinese storytelling was shown in the Chinese language. but

the Chinese storytelling came to an end after the reign of King Rama VI in Thailand. Because there are more than ten categories of local Chinese opera in Thailand, the local Chinese opera is the most popular and widespread word-of-mouth way of spreading Bao Qingtian stories in Thailand. Especially, Chaozhou opera is one of the most effective ways to spread Bao Qingtian stories, because the Chaozhou people are the largest Chinese community in Thailand. Chinese and Thai songs are also a word-of-mouth way of spreading Bao Qingtian stories in Thailand. Chinese songs mainly refer to the opening and closing songs of the "Bao Qingtian" TV series, and Thai songs are influenced by the opening and closing songs of the "Bao Qingtian" TV series. The "Bao Qingtian" TV series with Chinese songs was aired on Thai TV channel 3 during 1995. The TV series had captivated Thai audiences so much that the song in Thai version was released as a result of its popularity. Thai opera is a new and important word-of-mouth way of spreading Bao Qingtian stories in Thailand, although it is only 40 years old. Since 2005, Thammasat opera has been using Bao Qingtian images or Bao Qingtian stories in its performances, which has made more and more Thai people aware of Bao Qingtian and his stories. Therefore, Thammasat opera is also an important word-of-mouth way to spread Bao Qingtian stories in Thailand. In conclusion, the results of this paper can serve as a reference for studying the word-of-mouth transmission of other literary works in Thailand in the future.

Keywords: Word - of - Mouth Ways, Stories of Bao Qingtian, Storytelling, Local Chinese Opera, Thailand

บทนำ

มุขปาฐะเป็นหนึ่งในวิธีการถ่ายทอดหรือสืบทอดความรู้ แนวคิด ค่านิยมและวัฒนธรรมของมนุษย์ มีประวัติยาวนานเป็นหมื่นปี (chen, 2007: 2) ถือเป็นรูปแบบการสื่อสารของมนุษย์ นับตั้งแต่ภาษาเกิดขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะก่อนตัวอักษรถูกสร้างขึ้นมา การสื่อสารรูปแบบนี้ถือเป็นวิธีหลักในการสื่อสาร รวมถึงเป็นวิธีที่มีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในการแพร่กระจายวรรณกรรมมุขปาฐะหรือเรียกว่าสามานยคติ เช่น นิทาน ตำนานพื้นเมือง เรื่องเล่าตลก เพลงพื้นบ้าน เพลงเด็กและปริศนาคำทายจากที่หนึ่งสู่อีกที่หนึ่ง หรือจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยใช้การพูดคุยก การบอกเล่าและการร้องด้วยปากเปล่า โดยสมัยปัจจุบันก็ยังใช้อยู่บ้าง แต่ความสนใจหรือความสำคัญลดน้อยลง เนื่องจากสมัยนี้มีวิธีการสื่อสารรูปแบบใหม่มากมาย

มุขปาฐะเป็นวิธีการสื่อสารหรือการแพร่กระจายความรู้ แนวคิด ค่านิยมและวัฒนธรรมพื้นฐานของมนุษย์ เป็นการสื่อสารและถ่ายทอดที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในครอบครัว โดยเฉพาะในชนบทที่เทคโนโลยีไม่ค่อยก้าวหน้า จึงยังใช้วิธีดังกล่าวในการแพร่กระจายหรือถ่ายทอดเรื่องสามานยคติ

อยู่ และเนื่องจากการแพร่กระจายหรือถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ “ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ความคงทนหรือยาวนานของการถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับความทรงจำของผู้รับการถ่ายทอด... รวมถึงเนื้อหาของวรรณกรรมมุขปาฐะสามารถทำการเผยแพร่ปรับเปลี่ยน หรือดัดแปลงข้ามวัฒนธรรมหรือข้ามชาติได้” (สนธิ ยืนศักดิ์, เยาวรัตน์ เม็งขาว และสุกัญญา เกาะวิวัฒนากุล, 2562: 182 - 183)

เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นได้รับความนิยมและแพร่หลายในประเทศจีนเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว แต่เรื่องราวต่าง ๆ ของเปาบุ้นจิ้นตั้งแต่แรกที่เกิดขึ้นมาล้วนมีลักษณะความเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ เพราะเรื่องราวของเปาบุ้นจิ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ชาวบ้านแต่งขึ้นหรือดัดแปลงจากเรื่องอื่นมา แม้แต่เรื่องราว “คดีตัดลิ้นวัว” (割牛舌) ที่บันทึกอยู่ใน “ชีวประวัติของเปาเจิ้ง (包公传)” ในพงศาวดารซ่ง (宋史) ก็ยังมีคนสงสัยว่าไม่เป็นเรื่องจริง ดังหูซื่อ (胡适) นักวิชาการจีนที่เลื่องชื่อกล่าวไว้ว่า

“包龙图 (包拯) 也是个箭垛式的人物。古来有许多折狱故事，或载在史书或流传民间，一般人不知道他们的来历，这些故事遂容易堆在一两个人的身上。在这些侦探式的清官中，民间的传说不知道怎样选出了宋朝的包拯来做一个箭垛，把许多折狱的奇案都射在他身上。包龙图遂成了中国的歌洛克福尔摩斯了。”

(chen, 2007: 2) (HuShi, 1989: 662)

คำแปล “เปาบุ้นจิ้นถือว่าเป็นคนเสมือนเป้าธนูที่โดนลูกธนูยิงใส่ตลอดคนหนึ่ง สมัยโบราณมีคดีความแปลกประหลาดมากมาย จดบันทึกอยู่ในหนังสือพงศาวดารบ้างหรือแพร่หลายอยู่ในหมู่ชาวบ้านบ้าง เนื่องจากชาวบ้านธรรมดาไม่ค่อยทราบที่มาที่ไปของคดีเหล่านี้ จึงนิยมเลือกหนึ่งหรือสองคนที่อยู่ในประวัติศาสตร์มา แล้วเอาคดีเหล่านี้มาใส่ให้เขา แต่ไม่ทราบว่า ในสมัยโบราณมีขุนนางสุจริตที่มีหน้าที่สืบคดีความเป็นมหาศาล ชาวบ้านคิดอย่างไรถึงเลือกเปาบุ้นจิ้นออกมาเป็นเป้าธนูโดยระบุว่าเขาเป็นคนสะสางคดีต่าง ๆ จนทำให้เปาบุ้นจิ้นกลายเป็น เซอร์ลอร์ด โฮมส์ของประเทศจีน”

(HuShi, 1989: 662)

จากการกล่าวข้างต้นทำให้เห็นได้ว่า เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เล่าต่อกันในหมู่ชาวบ้าน และเรื่องราวเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่ไม่ได้เกิดกับเปาบุ้นจิ้น แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นมักจะแพร่หลายในหมู่ชาวบ้านด้วยรูปแบบมุขปาฐะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในสมัยโบราณ การแพร่กระจายเรื่องราวของเปาบุ้นจิ้น นอกจากนิยมนำรูปแบบการบอกเล่าเป็นนิทานในหมู่ชาวบ้านแล้ว ยังมีรูปแบบอื่น ๆ เช่นการเล่านิทานมุขปาฐะภาษาจีนเรียกว่า ฮว่าป๋น (话本) อุปรากรปักษิณกะสมัยราชวงศ์หยวน (元杂剧) ภาษาจีนเรียกว่าหยวนจ่าจีวี่ (元杂剧) และซัวซังฉือฮว่า (说唱词话)⁵ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบเหล่านี้ล้วนใช้วิธีการพูดหรือการร้องในการแสดง

⁵ เป็นศิลปะการแสดงการขับร้องและเล่านิทานประเภทหนึ่งที่ได้รับการนิยมนิยมในสมัยราชวงศ์หยวนและราชวงศ์หมิง

ถึงแม้ในปัจจุบัน เรื่องราวเปาบุ้นจิ้นก็ยังมีการแพร่กระจายในประเทศจีนด้วยการเล่าเป็นนิทานเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เรื่อง “คดีดัดลิ้นวัว” ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นนิทานที่นิยมแพร่หลายในมณฑลอานฮุย (安徽) เป็นจำนวนมากถึง 11 เวอร์ชัน (Yan and Meng, 2021: 97-98) นอกจากนี้ยังมีการแพร่กระจายด้วยรูปแบบผิงซู (评书) ภาษาไทยเรียกกันว่าการเล่านิยายโดยวงผิงและอุปรากรจีนด้วย

เรื่องเปาบุ้นจิ้นแพร่กระจายถึงประเทศไทยครั้งแรกเมื่อไร ยังไม่แน่ชัด เนื่องจากขาดข้อมูลหลักฐาน แต่สิ่งที่แน่นอนคือเรื่องเปาบุ้นจิ้นถูกนำเข้ามาในประเทศไทยโดยชาวจีนพลัดถิ่น และเนื่องจากชาวอพยพ ส่วนใหญ่มาจากชนบทของจีนและเป็นกลุ่มผู้คนที่ไม่ค่อยมีการศึกษามากนัก ดังนั้นเรื่องเปาบุ้นจิ้นถูกนำเข้ามาในประเทศไทยด้วยรูปแบบวรรณกรรมมุขปาฐะแน่นอน หลังจากนั้น เรื่องเปาบุ้นจิ้นจึงค่อย ๆ แพร่กระจายไปทั่วประเทศไทย แต่ในช่วงแรก เรื่องเปาบุ้นจิ้นมักแพร่หลายอยู่ในกลุ่มชาวจีนในไทยเป็นหลัก แล้วถึงแพร่กระจายออกไปสู่กลุ่มชาวไทย ถึงแม้ในช่วงแรก เรื่องเปาบุ้นจิ้นแพร่กระจายในประเทศไทยด้วยวิธีมุขปาฐะก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาหลายประเด็นที่ยังไม่ทราบคำตอบ เช่น ในช่วงแรก เรื่องเปาบุ้นจิ้นแพร่กระจายในประเทศไทยด้วยรูปแบบไหนของมุขปาฐะและมุขปาฐะที่มีบทบาทในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยมีทั้งหมดกี่รูปแบบ รวมถึงมุขปาฐะรูปแบบใดมีอิทธิพลหรือประสิทธิภาพมากที่สุดในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

แม้ว่ามื่อนักวิชาการทั้งจีนและไทยที่เคยทำการศึกษาเรื่องเปาบุ้นจิ้นมาเป็นจำนวนมาก แต่จากผลที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า นักวิชาการทั้งชาวจีนและชาวไทยยังไม่มีการวิจัยการศึกษาประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย โดยมักจะศึกษาวิเคราะห์คำนิยามที่แฝงในภาพยนตร์โทรทัศน์เรื่องเปาบุ้นจิ้น เช่น ชูศักดิ์ จันทร์รัตน์ (2559) ได้ทำวิจัย เรื่อง “แนวความคิดทางสังคมการเมืองที่ปรากฏในละครโทรทัศน์: กรณีศึกษาเรื่อง ‘เปาบุ้นจิ้น’ เวอร์ชันที่นำมาฉายทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ระหว่างปี พ.ศ.2538 - พ.ศ.2559” และการเปรียบเทียบการแปลหนังสือเรื่องเปาเล่งถูกอันฉบับภาษาจีนและภาษาไทย เช่นหยิงซิงพาน (YongXing Pan) (2559) ได้ทำวิจัย เรื่อง “เปาเล่งถูกอัน: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาษาและความสัมพันธ์ระหว่างฉบับภาษาไทยกับฉบับภาษาจีน” รวมถึงการศึกษาวเคราะห์การใช้คำในการแปลหนังสือเรื่องเปาเล่งถูกอันฉบับภาษาไทย เช่น สิริรัตน์ นวกสถิตวงศ์ (2556) ได้ทำวิจัย เรื่อง “การศึกษาวเคราะห์หนังสือ ‘เปาเล่งถูกอัน’ ฉบับภาษาไทย” นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาวเคราะห์อิทธิพลของภาพยนตร์เรื่องเปาบุ้นจิ้นที่มีต่อผู้ชมชาวไทย เช่นณฤดี วรรณาคม (2541) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุด ‘เปาบุ้นจิ้น’ ที่มีอิทธิพลต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร” เป็นต้น สำหรับประเด็นการแพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะการแพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นโดยช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะในประเทศไทยยังไม่มื่อนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศทำการศึกษา การศึกษาด้านนี้จึงยังเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการเติมเต็มการศึกษาวิจัยในประเด็นของเปาบุ้นจิ้นต่อไป

ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์จะศึกษาประเภทและลักษณะช่องทางการแพร่กระจาย

รูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย โดยใช้แนวคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการอพยพเคลื่อนย้ายของมนุษย์ของเจ้าเจียนกั๋ว (Zhao, 2012: 64 - 68) ที่มีรายละเอียดสรุปได้ว่า มนุษย์เป็นจุดรวมของวัฒนธรรมต่าง ๆ การอพยพเคลื่อนย้ายของมนุษย์เป็นวิธีหลักและวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เมื่อมนุษย์จากที่หนึ่งย้ายไปอีกที่หนึ่ง ย่อมนำพาวัฒนธรรมของตนไปด้วย และในกระบวนการดังกล่าว มนุษย์ไม่เพียงแต่เป็นผู้เผยแพร่เท่านั้น แต่ก็ยังเป็นผู้นำพาและผู้รับอีก ในกรณีที่ผู้อพยพเป็นบุคคลไม่ได้รับการศึกษามากนัก มุขปาฐะจึงถือว่าเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุดในการเผยแพร่วัฒนธรรมของตน จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้ทราบว่าปัจจัยสำคัญที่สุดของการเผยแพร่วัฒนธรรมคือกิจกรรมการเคลื่อนย้ายของมนุษย์ และมุขปาฐะเป็นวิธีที่สำคัญอย่างยิ่งในการแพร่กระจายวัฒนธรรม ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมีวัตถุประสงค์ศึกษาประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ศึกษาประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายเฉพาะรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยเท่านั้น โดยไม่ครอบคลุมช่องทางการแพร่กระจายประเภทอื่นๆ เช่น สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. งานวิจัยครั้งนี้จะศึกษาประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะต่างๆ ของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยตั้งแต่ยุคชาวจีนเริ่มพลัดถิ่นมาตั้งรกรากในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน
3. เอกสารข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเอกสารภาษาจีนและภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศไทยและประเทศจีน ซึ่งไม่รวมเอกสารข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ
4. คำแปลของข้อมูลภาษาจีนที่ใช้อ้างอิงในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแปลเองทั้งหมด
5. ชื่ออุปรากรท้องถิ่นจีน ชื่อคณะจิวและชื่อเรื่องของจิวต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทความนี้ จะใช้เป็นภาษาแต่จิวตามความเคยชินของชาวจีนในไทย แต่ชื่อเรื่องของจิวบางเรื่องที่ผู้วิจัยไม่สามารถหาชื่อภาษาแต่จิวได้จะถอดเสียงตามภาษาจีนกลาง เช่น เป่ากงฉือเฉา (包公辞朝) เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์เอกสาร โดยรวบรวมเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเปาบุ้นจิ้น เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้ามวัฒนธรรม และเอกสารที่กล่าวถึงความ

เป็นเงินในประเทศไทย รวมทั้งบทความ งานวิจัย หนังสือ ภาพยนตร์ วิดีโอและรวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เผยแพร่ด้วยภาษาจีนและภาษาไทยทั้งในประเทศจีนและประเทศไทย จากนั้นจึงวิเคราะห์และสรุปประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะที่มีบทบาทในการแพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย โดยครอบคลุมช่องทางการแพร่กระจายประเภทการบอกเล่าเป็นนิทานในครอบครัวและในหมู่ชาวบ้าน การเล่านิยายโดยดัดแปลง หลังจากนั้นจะวิเคราะห์และสรุปลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยแต่ละประเภท

2. การสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์นักวิชาการด้านการศึกษาชาวจีนและวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยและนักวิชาการที่ศึกษาการเผยแพร่เรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย รวมถึงนักแสดงจิวและเจ้าของคณะการแสดงจิว เพื่อรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเภทและลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องเปาบุ้นจิ้นบางประเภท เช่น อุปรากรท้องถิ่นของจีน จิวไทย และจิ๋วธรรมศาสตร์ เป็นต้น

3. การสังเกตการณ์ โดยสังเกตการขับร้องเพลงและการแสดงจิวที่เกี่ยวกับเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นแต่ละประเภทที่เผยแพร่ผ่านทาง Youtube และ Bilibili เพื่อวิเคราะห์และสรุปลักษณะของช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยโดยครอบคลุมช่องทางการแพร่กระจายประเภทเพลงจีน เพลงไทย อุปรากรท้องถิ่นของจีนในไทย จิวไทย และจิ๋วธรรมศาสตร์

4. การสรุปและนำเสนอผลการศึกษาโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยและชาวจีนในไทย พบว่า ชาวจีนอพยพมีบทบาทสำคัญมากในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะชาวจีนอพยพรุ่นเก่า ซึ่งหมายถึงชาวจีนที่มาจากประเทศจีนโดยตรงที่ตั้งรกรากในประเทศไทย และชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นต้น ๆ ซึ่งหมายถึงรุ่นลูกหรือรุ่นหลานของชาวจีนอพยพรุ่นเก่า ล้วนมีบทบาทในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยมากกว่าชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลัง ๆ กระบวนการการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยสามารถแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่หนึ่ง การแพร่กระจายโดยมุขปาฐะ ระยะที่สอง การแพร่กระจายโดยสิ่งพิมพ์ ระยะที่สาม การแพร่กระจายโดยภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ และระยะที่สี่ การแพร่กระจายโดยอินเทอร์เน็ต และในระยะที่หนึ่งการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นโดยวิธีมุขปาฐะในประเทศไทย สามารถแบ่งได้อีก 2 ประเภทตามภาษาที่ใช้ในการแพร่กระจาย ประเภทแรกคือการแพร่กระจายด้วยภาษาจีนท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาษาจีนท้องถิ่นตระกูลใดขึ้นอยู่กับกลุ่มชาวจีนอพยพมาจากถิ่นไหน เช่น ถ้าเป็นกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วจะใช้ภาษาจีนแต้จิ๋ว ถ้าเป็นกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนจะใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยน หรือถ้าเป็นกลุ่มชาวจีนไหหลำก็จะใช้ภาษาจีนไหหลำ เป็นต้น ประเภทที่สองคือการแพร่กระจายด้วยภาษาไทย เริ่มราวทศวรรษ 1980 ประเภทช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) การบอก

เล่าเป็นนิทานภายในครอบครัวและในหมู่บ้าน 2) การเล่านิยายโดยฉันทลักษณ์ 3) อุปรากรท้องถิ่นของจีน 4) เพลงภาษาจีนและภาษาไทย 5) จี๊ไทย 6) จี๊ธรรมศาสตร์

1. การแพร่กระจายโดยการบอกเล่าเป็นนิทานในครอบครัวและในหมู่บ้าน

ครอบครัวชาวจีนในไทย ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนให้แก่ลูกหลานด้วยวิธีการบอกเล่าเป็นหลัก (เรือนแก้ว ภัทธนาประวัตติ, 2557: 190) จากการกล่าวข้างต้นทราบได้ว่า ชาวจีนชอบนำเรื่องนิทาน ตำนาน และเรื่องประวัติศาสตร์มาเล่าให้ลูกหลานฟังเพื่อสั่งสอนให้เขาเป็นคนที่มีความดีและจริยธรรม และเนื่องจากเรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมากในกลุ่มชาวจีน รวมถึงเปาบุ้นจิ้นเป็นขุนนางที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรมและจริยธรรม ชาวจีนจึงนิยมนำเปาบุ้นจิ้นมาเป็นแบบอย่างในการสั่งสอนลูกหลาน เพื่อให้พวกเขาได้เป็นคนที่ดีมีคุณธรรมเหมือนเปาบุ้นจิ้น จากผลการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ในตัวอย่างทั้งหมด 142 คน มี 88 คน คิดเป็นร้อยละ 60 เคยฟังเรื่องเปาบุ้นจิ้นผ่านทางการบอกเล่าโดยคนในครอบครัวหรือญาติพี่น้องและเพื่อนรอบข้าง และใน 88 คนนี้ ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน

อนึ่ง สังคมจีน โดยเฉพาะสังคมชนบทของจีนเป็นสังคมแบบทุกคนรู้จักคุ้นเคยกัน เมื่อมีเรื่องอะไรก็จะพูดคุยกันต่อหน้า เพราะผู้คนในชนบทส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการศึกษา โดยเฉพาะในสมัยอดีต และชาวจีนที่พลัดถิ่นเข้ามาในประเทศไทยรุ่นแรก ๆ นั้น ส่วนใหญ่มาจากชนบทในภาคใต้ของจีน เมื่อมาถึงประเทศไทย ผู้คนที่มาจากที่เดียวกันหรือหมู่บ้านเดียวกันจะรวมตัวใช้ชีวิตอยู่ในบริเวณเดียวกัน จนทำให้เกิด “หมู่บ้านชาวจีน” ขึ้นมาในพื้นที่ดังกล่าว และชาวจีนเหล่านั้นก็ยึดถือวิถีชีวิต ความเลื่อมใสศรัทธา ความเชื่อศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีอันเดิมเหมือนยังอยู่ในประเทศจีน เมื่อเวลาว่างหรือเวลาพักระหว่างการทำงาน พวกเขาจะชอบไปชมมหรสพแบบพื้นบ้านที่มาจากภูมิปัญญาของตน หรือไม่ก็รวมตัวคุยเล่นบอกเล่าเรื่องแปลกสนุกหรือวรรณกรรมมุขปาฐะตามวิถีชีวิตของชาวจีนชนบท เพื่อความบันเทิงและผ่อนคลาย และเนื่องจากเรื่องที่เปาบุ้นจิ้นสอบสวนตัดสินคดี ตัวอย่างเช่น “เปาบุ้นจิ้นตอนประหารราชบุตรเขย” และ “เปาบุ้นจิ้นประหารเปาเหมียน” เป็นต้น ต่างเป็นเรื่องที่สนุกสนานและเป็นที่รู้จักกันโดยชาวจีนทุกคน รวมถึงชาวจีนในไทยรุ่นเก่า ๆ ด้วย จึงถูกเอามาเล่าต่อกันฟังเป็นประจำ

ในบทความ “บันทึกจากผู้รวบรวมเรียบเรียง” ของหนังสือเรื่อง “ตำนานเปาบุ้นจิ้น เทพแห่งความยุติธรรม” ได้กล่าวถึงผู้ใหญ่ในครอบครัวเล่าเรื่องเปาบุ้นจิ้นเป็นนิทานให้ลูกหลานฟังว่า “แม้ว่าผมจะเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือมากคนหนึ่ง แต่ทางที่ผมรู้จักเปาบุ้นจิ้นกลับไม่ใช่จากหนังสือ แต่มาจากปากของชาวบ้านที่เล่าขานต่อ ๆ กันมาจนเป็นตำนาน คนแรกที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้นให้ผมฟังคือป้าสะใภ้ของผมเอง เรื่อง “พิสะไภ้เหมือนมารดา” ที่ท่านเล่าเป็นเรื่องแรก ทำให้ผมซึ่งเวลานั้นอายุเพียงเจ็ดขวบถึงกับตัดสินใจอาศัยอยู่กับป้าคนนี้ตลอดไปและเรียกท่านเป็นแม่ใหญ่ ส่วนแม่ผู้ให้กำเนิด ผมกลับเรียกเป็นแม่รอง ตั้งแต่นั้นมาผมก็มีโอกาสได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้นจากปากแม่ใหญ่เป็นประจำ...แต่เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นที่เป็นตำนานเล่าขานกันในหมู่บ้านนั้น ยิ่งใหญ่อุดมสมบูรณ์กว่าบันทึกในประวัติศาสตร์มากมายหลายเท่ากัน ทั้งนี้เพราะได้มีการสอดแทรกลักษณะของขุนนางในอุดมคติที่ชาวบ้านปรารถนาจะให้เข้าไปด้วย ทำให้เปาบุ้นจิ้นเป็นเสมือนตัวแทนและเป็นสมาชิกคนหนึ่งหมู่บ้าน” (หลี่ป่างหง เรียบเรียง และ เรื่องซี้ รักศรีอักษร,

สรุปได้ว่า เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นเป็นที่ได้รับความนิยมมากในหมู่ชาวจีน รวมถึงหมู่ชาวจีนในไทย ชาวจีนนิยมนำเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นมาเล่าให้ลูกหลานฟังเพื่อสั่งสอนพวกเขาให้เป็นคนดี เป็นคนที่ซื่อสัตย์มีคุณธรรม หรือนำมาเล่าเป็นความบันเทิงในกลุ่มเพื่อนหรือในหมู่บ้านเพื่อผ่อนคลาย ดังนั้น การบอกเล่าเป็นนิทานในครอบครัวและในหมู่บ้านถือได้ว่าเป็นช่องทางที่สำคัญประเภทหนึ่งของการแพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

2. การแพร่กระจายโดยการเล่านิยายโดยฉวนผก

การเล่านิยายโดยฉวนผก ภาษาจีนกลางเรียกว่า “ผิงซู” (评书) และในมณฑลเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน เช่นมณฑลฮกเกี้ยน มณฑลกว่างตุง หรือเมืองแต้จิ๋ว นิยมเรียกกันว่า “เจียงกุ” (讲古) หมายถึงการเล่าเรื่องในอดีตหรือในประวัติศาสตร์ เจียงกุที่นิยมในมณฑลภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีนนั้นมักแสดงด้วยภาษาท้องถิ่นของจีน เช่น เจียงกุในมณฑลฮกเกี้ยนก็จะแสดงด้วยภาษาฮกเกี้ยนและเจียงกุในเมืองแต้จิ๋วก็จะแสดงด้วยภาษาแต้จิ๋ว เป็นต้น

หวังเจิ้นชุน (王振春) (2020) นักวิชาการสิงคโปร์ได้กล่าวในบทความเรื่อง “การเล่าประวัติของฉวนผกเจียงกุ” (讲古佬说尽岁月风云) ว่า

“李大傻讲的是粤语，…… 牛车水是广东人的聚居地，所以他讲古的时间一到，人们都到咖啡店去听古。黄正经是潮州话的讲古大师，潮州人的聚居地是柴船头一带，潮州听众再忙，也要赶去听他讲古。…… 在星洲幼稚园附属小学当校长的王道，…… 从1948年开始讲古，…… 王道福建话讲得好，加上宏亮的声音，俘获了大批听众。…… 最早讲古的是李大傻，1938年施祖贤当马来西亚电台化文部主任时，便请李大傻讲古。…… 那年头方言流行，除上述天王级的讲古佬之外，其他方言讲古也如雨后天春笋般大量涌现，呈现一片缤纷热闹的景观。…… 最早的客家讲古人是张斯仁，…… 最早的海南话讲古人是梁德儒，…… 福州话最出名的讲古人是仁增华。”

(Wang Zhenchun, 2020: 39-40)

คำแปล หลีต้าซ่าแสดงเจียงกุด้วยภาษากวางตุ้ง ... ย่านไชน่าทาวน์เป็นสถานที่ของคนกวางตุ้ง พอถึงเวลาที่หลีต้าซ่าแสดงเจียงกุ ทุกคนจะพากันไปฟังเจียงกุของเขาที่ร้านกาแฟหมด หวงเจิ้งเต้าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการแสดงเจียงกุด้วยภาษาแต้จิ๋ว และแถบไฉฉวนไฉฉวนเป็นเขตพื้นที่ที่ชาวแต้จิ๋วพักอาศัยกัน ชาวแต้จิ๋วแถวนั้นไม่ว่าจะขนาดไหน ก็ต้องหาเวลาไปฟังการแสดงเจียงกุของเขา ... หวงเต้าที่เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียนประถมสาธิตโรงเรียนอนุบาลชิงโจวเริ่มแสดงเจียงกุตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ... และเนื่องจากเขาพูดภาษาฮกเกี้ยน แฉมด้วยพูดเสียงดังกังวานในการแสดงเจียงกุ จึงได้รับความนิยมจากผู้ฟังมากมาย ... หลีต้าซ่าเป็นฉวนผกการแสดงเจียงกุคนแรกในสิงคโปร์ เมื่อปี ค.ศ. 1938 ในขณะที่นายซือจู่เสียนได้รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าแผนกภาษาจีนของสถานีวิทยุ

มาเลเซียก็เคยเชิญเขาไปแสดงเจียงกู่ในสถานีวิทย ... เนื่องจากในสมัยนั้นสิ่งโคปรนิยมพูดภาษาจีนท้องถิ่น ฉะนั้น นอกจากวณิพกการแสดงเจียงกู่ชื่อดังดังกล่าวแล้ว ยังมีการแสดงเจียงกู่ด้วยภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ อีกมากมายเกิดขึ้นมาเสมือนกับหน่อไม้หลังฝนในฤดูใบไม้ผลิ จนทำให้เจียงกู่ในสมัยนั้นมีความรุ่งเรืองและมีให้พบเห็นทั่วไป ... วณิพกที่แสดงเจียงกู่ด้วยภาษาแคะคนแรกชื่อจางซือเหริน ... วณิพกที่แสดงเจียงกู่ด้วยภาษาไหหลำคนแรกคือเหลียงเต๋อหู่ ... และวณิพกแสดงเจียงกู่ด้วยภาษาฝูโจวที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ เหรินเจิงหวา

(Wang Zhenchun, 2020: 39-40)

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถทราบได้ว่า ภาษาที่ใช้ในการแสดงเจียงกู่ในสิงคโปร์มักจะเป็น 5 กลุ่มภาษาใหญ่ ได้แก่ภาษาฮกเกี้ยน ภาษาแต้จิ๋ว ภาษากวางตุ้ง ภาษาแคะและภาษาไหหลำ นั้นหมายถึงบุคคลที่ประกอบอาชีพเจียงกู่มีทั้งชาวจีนแต้จิ๋ว จีนฮกเกี้ยน จีนกวางตุ้ง จีนแคะ และจีนไหหลำ ซึ่งเหมือนกันกับกลุ่มชาวจีนที่พลัดถิ่นเข้ามาในประเทศไทย รวมถึงชาวจีนเป็นชนชาติที่มีความยึดมั่นในวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัดมาก เมื่ออพยพย้ายถิ่นฐานไปที่อื่น พวกเขาต้องนำวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของตนติดตัวไปด้วย ดังนั้นสิ่งที่เชื่อได้ว่า การเล่านิยายหรือเจียงกู่ก็เคยถูกนำเข้ามาในประเทศไทยและได้รับความนิยมในกลุ่มชาวจีนในไทยด้วย ดังที่จินหย่ง (金勇) นักวิชาการจีนกล่าวว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) การเล่านิยายหรือเจียงกู่ยังได้รับความนิยมกันมากในเขตพื้นที่ที่ชาวจีนพักอาศัยในประเทศไทย (Jin, 2018: 59)

ถึงแม้ปัจจุบัน การเล่านิยายในประเทศไทยสูญหายไปแล้ว และข้อมูลที่บ้านทิกถึงก็มีค่อนข้างน้อย แต่ก็มีข้อมูลเบ็ดเตล็ดเล็กน้อยแสดงให้เห็นถึงสภาพการเล่านิยายในอดีต ดังที่ยาขอบนักประพันธ์ไทยกล่าวในเกริ่นของหนังสือ “สามก๊กฉบับวณิพก” ว่า

ตามตำบลดที่มีคนจีนอยู่กันคับคั่ง ยิ่งถ้าที่ตรงนั้นหลังเพลิงไหม้ไปไม่กี่วัน กุลิเพ็งปราบและลำดับอิฐปูนที่ปรักหักพังให้เรียบลงนิดหน่อยแล้ว สถานเช่นนี้เราจะได้พบวิธหากินของคนจีนหลายอย่างต่างกัน เป็นต้น ปาที่ คือการแสดงพลกรรมเพื่ออวดสรรพคุณของกองเอี้ยะซีฝัวงีเศษบำบัดฟกซ้ำ เล่นกลชนิดเอาขามครอบไขแล้วเปิดขึ้นกลายเป็นลูกไก่ต่อบ้านด้วยตะเกียบ ดังหมากรุกกลท่าคนพนัน แต่ในจำนวนอาชีพเบ็ดเตล็ดเหล่านี้ ยังมีอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีผู้ทำน้อย เพราะต้องอาศัยสิ่งซึ่งหาได้ยากในหมู่คนจีนกรมาชีพ คือความรู้ อาชีพที่กล่าวนี้คือการเล่านิยาย คำที่คนจีนกรมาชีพขาดการอ่านออกเขียนได้ดังกล่าวแล้ว ในเวลาว่างงาน ก็ชอบจับกลุ่มฟังเรื่องที่อื่นที่จริงก็ปรากฏในหนังสือของเขา เขา จากปากผู้รู้หนังสือได้อ่านมา

ผู้เล่ามักเป็นผู้สูงอายุ อาชีพในตอนกลางวันโดยมากตั้งโต๊ะรับจ้างเขียนจดหมายไปเมืองจีน ตามแถวตลาดเก่าและวัดเล่งเน่ยยี่ กลางคืนจึงจะออกเที่ยวเล่านิยาย ผู้ถืออาชีพนี้ นุ่งหม้อภาคภูมิกว่าอาชีพใกล้เคียง คือไม่ใช่ขีดหนังสือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพมี 4 สิ่ง คือตะเกียบบริบท 4 ดวง ผ้าแดงเล็ก ๆ 1 ผืน พัด 1 เล่ม หนังสือเรื่องที่เล่า 1 เรื่อง ผ้าแดง

ปูไว้ตรงหน้าสำหรับเป็นที่หมายสำหรับให้คนฟังที่เกิดศรัทธา โยนสตาลค์เข้ามา หนังสือมีไว้ใช้ในตอนที่ไวยาหารในเรื่องจับใจ ก็จะได้พลิกขึ้นมาอ่านให้คนฟัง พัดตามจีวรนั้น นอกจากจะโบกให้ตัวเองเย็นแล้ว ยังใช้ต่างทวนหรือแส้มา เมื่อถึงคราวตัวเอกในนิยายจะต้องถือด้วย ผู้เล่ามีวิธีพูดตลอดจนชุ่มเสียงสำคัญมาก ในตอนโกรธตอนเศร้าก็ตวาดหรือโอดครวญเสียงอ่อนหวานสมด้วยเนื้อเรื่องที่เดียว”

(ยาขอบ, 2507: 10-11)

จากข้อมูลดังกล่าวทราบได้ว่า ในสมัยอดีต การเล่านิยายก็เคยได้รับความนิยมในกลุ่มชาวจีนในไทย โดยเฉพาะชาวจีนชนชั้นกรรมาชีพ และข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบได้อีกว่า การเล่านิยายในประเทศไทยส่วนใหญ่แสดงอยู่แถวตลาดเก่าและวัดเล่งเน่ยยี่ ซึ่งรู้กันทั่วไปว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ของชาวจีนแต่จิ๋วในไทย ดังนั้น กล่าวได้ว่า เจียงกู่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทยคือเจียงกู่ที่แสดงด้วยภาษาแต้จิ๋ว และผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นบุคคลชนชั้นกรรมาชีพที่มีการศึกษาน้อย เช่นผู้ใช้แรงงาน ชาวนา คนรับจ้างชั่วคราว และพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของตามริมถนน เป็นต้น

เรื่องราวที่เจียงกู่นิยมนำมาเล่ากันมักเป็นเรื่องเรื่องสามก๊ก เรื่องซวยงัก เรื่องซ่งกั้ง เรื่องบ้านฮวยเหลา และสามผู้กล้าหาผู้ทรงธรรม รวมถึงเรื่องเจ็ดผู้กล้าหาผู้ทรงธรรม และ เปากงอัน เป็นต้น ซึ่งเรื่องบ้านฮวยเหลา เรื่องสามผู้กล้าหาผู้ทรงธรรม เรื่องเจ็ดผู้กล้าหาผู้ทรงธรรม และเรื่องเปากงอันล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้น หวังเจินซุน (王振春) (2020) นักวิชาการสิงคโปร์กล่าวถึงเนื้อหาที่เจียงกู่นิยมแสดงว่า

“讲古人不是只讲七侠五义，有些也讲时事，……”

(Wang Zhenchun, 2020: 41)

คำแปล ผู้แสดงเจียงกู่ไม่เพียงแต่เล่าเรื่องเจ็ดผู้กล้าหาผู้ทรงธรรมเท่านั้น บางคนก็นำเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบันมาเล่ากันด้วย ...

(Wang Zhenchun, 2020: 41)

จากข้อมูลดังกล่าวก็ทราบได้ว่า เรื่อง “เจ็ดผู้กล้าหาผู้ทรงธรรม” เป็นเรื่องที่เจียงกู่นิยมนำมาเล่ากันและได้รับความนิยมจากผู้ฟังมาก สาเหตุที่เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นได้รับความนิยมจากผู้ฟังชาวจีนชนชั้นกรรมาชีพในประเทศไทยนั้นอาจเป็นเพราะในชีวิตจริง พวกเขาอาจเคยประสบความอยุติธรรมหรือเคยโดนกดขี่โดนโกง พวกเขาจึงมีความหวังว่า ในชีวิตจริงควรจะมีขุนนางแบบเปาบุ้นจิ้นมาลงโทษคนชั่วร้ายและคืนความยุติธรรมให้แก่พวกเขา อย่างไรก็ตาม การเล่านิยายหรือเจียงกู่ก็เป็นช่องทางประเภทหนึ่งที่เคยมีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยในอดีตโดยเฉพาะก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 เพราะปัจจุบัน การเล่านิยายในประเทศไทยสูญสิ้นไปแล้ว

3. การแพร่กระจายโดยอุปรากรท้องถิ่นของจีน

ชาวจีนเป็นชนชาติหนึ่งที่มีความยึดมั่นในสิ่งที่ตนยึดถืออย่างเคร่งครัด สิ่งที่เป็นข้อปฏิบัติ

เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ไม่ว่าพวกเขาจะไปอยู่ที่ไหน จะไม่ละทิ้งสิ่งเหล่านี้อย่างเด็ดขาด (อภิโชค แซ่โค้ว, 2541: 31) และเนื่องจากอุปรากรจีน โดยเฉพาะอุปรากรจีนท้องถิ่นของจีนต่างมีบทบาทสำคัญมากในชีวิตประจำวันของชาวจีน ซึ่งอุปรากรจีนไม่เพียงแต่เป็นมหรสพเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางสำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นิทานตำนาน ขนบธรรมเนียมประเพณี เมื่อชาวจีนพลัดถิ่นมาประเทศไทยจึงนำอุปรากรของตนมาด้วย รวมถึงเรื่องราวของเป่าปุ้นจิ้นเป็นเรื่องที่อุปรากรท้องถิ่นต่าง ๆ ของจีนนิยมนำมาแสดงเป็นประจำ ดังนั้น เรื่องราวของเป่าปุ้นจิ้นก็เป็นเรื่องที่อุปรากรจีนในไทยนิยมนำมาแสดงแน่นอน

3.1 จั้วไฉฉินและจั้วจ้วง

จั้วไฉฉินหรือเรียกกันว่า “จั้วลั่นถัน” เป็นจั้วประเภทแรกที่มาแสดงในประเทศไทย ซึ่งอาจเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ต่อมาคือจั้วจ้วง เพราะใน “จดหมายเหตุรายวัน การเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. 1685 และ 1686” ของบาทหลวง เดอ ชัวซี (de Choisy) ที่เข้ามากรุงศรีอยุธยาเพื่อเจริญไมตรีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อปี พ.ศ. 2228 (ค.ศ. 1685) กล่าวไว้ว่า

“งานฉลองปิดท้ายรายการลงด้วยจั้วหรือโศกนาฏกรรมจีน มีตัวแสดงจากมณฑลกวางตุ้งคณะหนึ่ง และจากเมืองจินเจาคณะหนึ่ง คณะที่มาจากเมืองจินเจานั้นแสดงได้เยี่ยม และเป็นระเบียบแบบแผนมากกว่า ...”

(อ้างถึงใน สมชัย กวางทองพานิชย์, 2565)

และพระสันตติอักษรสารเคยกล่าวในบทความ “ประวัติจั้วในเมืองไทย” ว่า

“ประวัติจั้วในเมืองไทยที่เข้ามาเล่นเป็นครั้งแรกในเมืองไทยนั้น เรียกกันว่า “จั้วลั่นถัน” (乱弹戏) หรือ “ไฉฉิน” (西秦戏) ครั้นต่อมอลั่นถันกลายเป็นจั้วจ้วง (外江戏) ... สมัยจั้วจ้วงนี้แหละเป็นสมัยที่คนไทยนิยมกันมาก ความนิยมของคนไทยบางคนถึงแค่ฟังเสียงกลองโดยไม่ต้องไปดูตนเอง ก็อาจทราบได้ว่าจั้วเล่นเรื่องอะไร” (พระสันตติ อักษรสาร, 2467: 1592)

จากข้อมูลดังกล่าวทราบได้ว่า อุปรากรจีนในไทยไม่ว่าเป็นจั้วไฉฉินหรือจั้วจ้วงต่างได้รับความนิยมมากในสมัยนั้นในประเทศไทย และจั้วไฉฉินหรือจั้วจ้วงต่างมีเรื่องเป่าปุ้นจิ้นเป็นที่เลื่องชื่อและเป็นที่นิยมในการแสดงตั้งแต่สมัยโบราณ จากผลสำรวจของผู้นิพนธ์ทราบว่า เรื่องราวของเป่าปุ้นจิ้นที่จั้วไฉฉินนิยมแสดงคือเรื่อง “ฉินเซียงเหลียน” (秦香莲) เรื่อง “ฉินซือเหมยทังภรรยา” (陈世美休妻) และเรื่อง “หวงเป่ากงพบเป่ากง” (王宝童会包公) เป็นต้น และเรื่องเป่าปุ้นจิ้นที่จั้วจ้วงนิยมแสดงมีหลายเรื่องเช่นกัน อาทิ เรื่อง “ต้าหลวนจย้า” (打渔家) และเรื่อง “เป่ากงฟ่งเหลียงฟูจื่อ” (包公放粮复旨) เป็นต้น นอกจากนี้ จากข้อมูลที่สุดมา จรัสแนว (马素贞) (2022) ลูกสาวของทิดา เบญจเทพ (马铁成) ซึ่งเป็นนักแสดงจั้วตั้วจั้วที่เลื่องชื่อในประเทศไทยกล่าวว่า ตัวละครเป่าปุ้นจิ้นที่ทิดา เบญจเทพ เล่นเป็นครั้งแรกก็คือตัวละครเป่าปุ้นจิ้นในจั้วจ้วง

เรื่องเปาบุ้นจิ้น ตอนประหารเฉินซือเหมย (包公铡陈世美) ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า จิ้งโจน และจิ้งจู้กั๋งเคยได้รับความนิยมในประเทศไทยมากในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา และอาจเป็น จิ้งประเภทแรกที่น่าเรื่องเปาบุ้นจิ้นมาแพร่กระจายในประเทศไทย แต่ปัจจุบันจิ้งสองประเภทนี้ สูญสิ้นไปหมดแล้วในประเทศไทย

3.2 จิ้งเล่าเจียอี้ จิ้งเล่าแปะอี้และจิ้งแปะอี้

ในระหว่างราราชการที่ 2 และรัชกาลที่ 3 จิ้งเล่าเจียอี้และจิ้งเล่าแปะอี้ได้เกิดขึ้นมาในประเทศไทย ต่อมาใน รัชการที่ 4 จิ้งแปะอี้ถูกนำเข้ามาแสดงในประเทศไทย โรงแรกของจิ้งแปะอี้ที่เข้ามาเล่นในประเทศไทยมีชื่อว่า “สุนเทียนเฮียง” (順天香) นอกจากนี้ จิ้งเล่าเจียอี้มีชื่อ “จิ้งซุ่นต้ง” (义順堂) และจิ้งเล่าแปะอี้มีชื่อ “ซินจี้ฮั่ว” (新义和) ต่างเป็นคนจิ้งที่เลื่องชื่อในประเทศไทย ต่อมาในรัชกาลที่ 5 จิ้งเหล่านี้ได้รับความนิยมและเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น และมีคณะจิ้งของชาวจีนในไทยและชาวไทยเพิ่มขึ้นมาอีกหลายโรงด้วย แต่เมื่อจัดงานต่าง ๆ เช่นงานศาลเจ้า งานฉลองเทศกาลประจำปี เป็นต้น คนจีนในไทยยังนิยมว่าจ้างจิ้งจากจีนมาโดยอ้างว่า จิ้งในประเทศไทยไม่ได้มาตรฐานเท่าจิ้งในประเทศจีน และจิ้งที่ว่าจ้างมาจากจีนนั้นก็ยังไม่ใช้จริงแต่จิ้ง แต่เป็นจิ้งโจน จิ้งจู้กั๋ง จิ้งเจียอี้ และจิ้งแปะอี้ (สมชัย กวางทองพานิชย์, 2565) จากข้อมูลข้างต้น ทราบได้ว่า จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จิ้งโจน จิ้งจู้กั๋ง จิ้งเล่าเจียอี้ และจิ้งแปะอี้ยังเป็นที่ได้รับความนิยมมากในประเทศไทย และไม่ว่าเป็นจิ้งเล่าเจียอี้หรือจิ้งแปะอี้ต่างนิยมนำเรื่องเปาบุ้นจิ้นมาแสดงเช่นกัน จากข้อมูลที่มีผู้วิจัยรวบรวมจากทางอินเทอร์เน็ตพบว่า เรื่องเปาบุ้นจิ้นที่จิ้งเล่าเจียอี้นิยมแสดงมีหลายเรื่อง เช่น เรื่อง “เปากงสอบสวนเสือหน้าขาว” (包公审白面虎) และเรื่อง “เฉินซือเหมยทิ้งภรรยา” (陈世美休妻) เป็นต้น และเรื่องเปาบุ้นจิ้นที่จิ้งแปะอี้นิยมนำมาแสดงมี เรื่อง “ฉินเซียงเหลียน-ประหารเฉินซือเหมย” (秦香莲 • 铡美) เรื่อง “ซานตู่เมียน” (三对面) เรื่อง “เปากงพบลิไทเฮา” (包公会李后) เรื่อง “เปาจงเจียฮ่วน” (包公解怨) และเรื่อง “เปากงสั่งแก้เมือง” (包公颁诰命) เป็นต้น ดังนั้น กล่าวได้ว่า จิ้งเล่าเจียอี้และจิ้งแปะอี้ต่างมีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายเรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

3.3 จิ้งแต่จิว

จิ้งแต่จิวถือว่าเป็นช่องทางในการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะที่สำคัญมากที่สุดของเรื่องเปาบุ้นจิ้นอย่างสำคัญอีกประเภทหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 จิ้งแต่จิวเริ่มมาแสดงในประเทศไทยมากขึ้น และเนื่องจากจิ้งแต่จิวแสดงด้วยภาษาแต่จิวจึงได้รับความนิยมอย่างสูง โดยมีผู้ชมที่เป็นชาวจีน แต่จิวชอบดูกันมากที่สุด เมื่อจิ้งแต่จิวได้รับความนิยมมากขึ้นเป็นลำดับ ในสมัยนี้ จึงทำให้จิ้งแต่จิวไม่เพียงแต่นิยมในกลุ่มชาวจีนแต่จิวเท่านั้น แต่ยังแพร่กระจายไปถึงกลุ่มชาวไทยด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความเจริญรุ่งเรืองของจิ้งแต่จิวในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่ต่างกับกับจิ้งแต่จิวที่ได้รับความนิยมในช่วงเวลาเดียวกันที่เป็นช่วงเวลารัชสมัยสมัยกวงซิว (光绪) และฉือสีไทเฮา (慈禧太后) ในประเทศจีน (ปริดา อัครจันทโชติ, 2543: 81)

ต่อมา ในช่วงเวลาราวปี พ.ศ. 2463 - 2473 “กรุงเทพฯ ยังถือว่าเป็นเสมือนศูนย์กลางของจิ้งแต่จิวโลก” (สมชัย กวางทองพานิชย์, 2564) และในช่วงเวลา “พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2506 บริเวณเยาวราช ศูนย์กลางของชาวจีนพระนครมีโรงจิ้งแต่จิวตั้งอยู่ถึง 4 - 5 โรงด้วยกัน เรื่องที่แสดง

ส่วนมากจะเป็นวรรณกรรมจีนที่รู้จักกันดี อย่างเช่น สามก๊ก เปาบุ้นจิ้น ฯลฯ (วรรณา แต้มทอง, 2561: 199) นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ในงานออกพระเมรุมาศ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ณ สนามหลวง ก็มีการแสดงงิ้วแต้จิ๋ว และแสดงเป็นเรื่องเปาบุ้นจิ้นด้วย ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพการแสดงงิ้วเปาบุ้นจิ้นในงานออกพระเมรุมาศ ณ สนามหลวงในปี พ.ศ.2560
ที่มา: Channel CLLในYouTube, Link: https://youtu.be/5ie_LmTUhfE
สืบค้น 28 สิงหาคม 2565

เรื่องเปาบุ้นจิ้น นอกจากมีการแสดงในงานดังกล่าวแล้ว ยังมีการแสดงในงานประเภทอื่น ๆ เช่น เมื่อวันศุกร์ ที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ณ หอประชุม ชั้น 4 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้จัดการแสดงงิ้วแต้จิ๋วเรื่องเปาบุ้นจิ้น ตอน ประหารราชบุตรเขย โดยคณะงิ้วชิงตงเจียงเฮียง (新中正順香) ในงานการแสดงทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 75 ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โปสเตอร์ของของกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม ครั้งที่ 75
ที่มา: Channel CLLในYouTube, Link: <https://youtu.be/8Ym63edAXWA>
สืบค้น 28 สิงหาคม 2565

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รวบรวมเรื่องเป่าบันจิ้นที่จ้าวเต๋จิวเคยนำมาแสดงในประเทศไทยโดยคณะจ้าวเต๋จิวต่าง ๆ ในปัจจุบัน ดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อเรื่องเป่าบันจิ้นที่คณะจ้าวเต๋จิวปัจจุบันเคยนำมาแสดงในประเทศไทย

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาจีน	ชื่อคณะจ้าว
1	เป่ากงประหารหลู่เจนนิง	包公斩鲁斋郎	ไฉ่ย่งฮง (赛荣丰)
2	หังคี่ซัวเปี้ย	韩琦杀庙	ไฉ่ย่งฮง (赛荣丰)
3	เป่ากงประหารซีแบ่เล้ง	包公斩司马龙	เล่าบ้านนี้เกียะท้วง (老万年剧团)
4	เป่ากงป่วยเซ้ง	包公赔情	ไฉ่ย่งฮง (赛荣丰)
5	เป่ากงประหารเผ่าก๊กกู่	包公斩曹国舅	จิงอีไต้ซุน (新怡梨春)
6	แป๊ะจื่อгимตอเจียง	父子金刀将	เซ่งโห่งเตี้ยเกียะท้วง (升艺潮剧团)
7	เป่ากงป่วยเซ้ง	包公赔情	จิงอีไต้ซุน (新怡梨春)
8	เป่ากงฉ่อฟ่วงเด็กเหล่งอ้ว	包公错判狄龙案	อี่ไต้เฮง (怡梨兴)
9	เป่ากงประหารซีแบ่เล้ง	包公斩司马龙	เล่าเจ็กเล่าซุน (老玉楼春)
10	เป่าบันจิ้นตอนไทเฮา พระเนตรบอด	包公会李后	ไฉ่ย่งฮง (赛荣丰)
11	เป่ากงประหารตั้งซิมู่	包公铡美	ไฉ่ย่งฮง (赛荣丰)
12	เงียวยี้อ้วไท่จื้อ	狸猫换太子	เล่าซาเจียสูงเฮียง (老三正顺香)
13	เงียวยี้อ้วไท่จื้อ	狸猫换太子	ไฉ่ย่งฮง (赛荣丰)
14	เงียวยี้อ้วไท่จื้อ	狸猫换太子	แซ่ล้งเจ็กเล่าซุน (青囊玉楼春)
15	เป่าบันจิ้นประหาร ราชบุตรเขย	包公铡美	จิงตงเจียสูงเฮียง (新中正顺香)
16	เงียวยี้อ้วไท่จื้อ	狸猫换太子	เล่าตงเจียสูงเฮียง (老中正顺兴)
17	ประหารตั้งซิมู่	铡陈世美	เล่าตงเจียสูงเฮียง (老中正顺兴)

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า จั้วแต่จั้วเป็นจั้วที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากจั้วแต่จั้วในไทยมีผู้ชมมากที่สุดในบรรดาอุปรากรจีนในไทย เพราะชาวจีนแต่จั้วเป็นกลุ่มชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ จากผลสำรวจของผู้วิจัยพบว่า จำนวนของคณะจั้วแต่จั้วและจำนวนของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเปาบุ้นจิ้นที่จั้วแต่จั้วนิยมแสดงต่างเป็นจำนวนมากที่สุดในบรรดาอุปรากรจีนในไทย ดังนั้น กล่าวได้ว่า จั้วแต่จั้วเป็นช่องทางการแพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นอย่างสำคัญและมีประสิทธิภาพที่สุด (อรอนงค์ อินสะอาด, 2563: 262) ในบรรดาช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้น

3.4 จั้วกวาดั่งและจั้วไหหล่า

จั้วกวาดั่งกับจั้วไหหล่าถือว่าเป็นหนึ่งในช่องทางที่มีความสำคัญในการแพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

จั้วกวาดั่งมักจะนิยมในบริเวณกรุงเทพฯ ราชวสมัยรัชกาลที่ 5 พระสันตติอักษรสารกล่าว ว่า “ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ สมัยนั้น (สมัยรัชกาลที่ 5 - ผู้วิจัย) ในเวลากลางคืนคงจะได้ยินเสียงครึกโครมตามภัตตาคารใหญ่ ๆ แล้วมีเสียงกลอง ม้าล้อ ฉาบ และซอซึ่งมีเสียงดังแหลมแสบเข้าแก้วหู นั่นแหละคือจั้วกวาดั่ง” (พระสันตติอักษรสาร, 2467: 1596) แต่เนื่องจากชาวจีนในประเทศไทยมีจำนวนไม่มาก คณะจั้วกวาดั่งมีเพียงแค่ 2-3 โรงเท่านั้น และคณะจั้วกวาดั่งที่เลื่องชื่อในสมัยนั้นคือ “ซ่งไท่เผิง” (順太平) หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จั้วกวาดั่งได้เจริญรุ่งเรืองขึ้น ดังที่ศักดา หอวังเรื่อง (2558) กล่าวว่า หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลง คณะจั้วที่มาจากประเทศจีนก็เริ่มมีการนำศิลปะจั้วกวาดั่งมาแสดงในเอเชียมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดคณะจั้วกวาดั่งหลาย ๆ คณะในประเทศไทย คณะจั้วกวาดั่งเหล่านี้มักมีการฝึกฝนร่วมกันและเดินทางแสดงไปทั่วประเทศไทย

จั้วไหหล่าเป็นจั้วอีกประเภทหนึ่งที่เคยได้รับความนิยมในประเทศไทย ดังที่สุกัญญา หาญตระกูล (2556) เคยกล่าวถึงการได้รับความนิยมของจั้วไหหล่าในจังหวัดพะเยาว่า “จากเมื่อ 50 กว่าปีที่เมืองพะเยายังไม่มีโทรทัศน์ ไม่มีมหรสพการแสดงใดให้ชมเมื่อค่ำคืน นอกจากหนังฉายที่โรงภาพยนตร์สหมิตร และการเดินสายของวงดนตรี และคณะลิเก ที่นาน ๆ จะมีสักครั้ง ดังนั้น เมื่อใดที่ คณะจั้วมาเล่นที่สนามเวียงแก้ว ทั้งคนจีนคนไทย ลูกเล็กเด็กแดง มาดูชมกันอย่างล้นหลาม จนตอ่กันบริเวณด้านหน้าเวทีที่กันไว้สำหรับคณะผู้ลงขันได้สิทธิ์ขนย้ายม้านั่งเก้าอี้จากบ้านมาตั้งไว้เป็นการถาวรตลอด 7 หรือ 9 คืนที่จั้วเล่นติดต่อกัน เก้าอี้สำหรับผู้จ่ายค่าชมเป็นคืน ๆ ไปก็มี” (สุกัญญา หาญตระกูล, 2556) ถึงแม้ปัจจุบัน จั้วไหหล่าไม่ได้รับความนิยมเหมือนสมัยก่อนแล้ว แต่ก็ยังมีการออกการแสดงตามงานศาลเจ้าต่าง ๆ เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ตำบลท่าพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ก็ยังมีการจัดงานแสดงจั้วไหหล่าเป็นประจำทุกปี เพื่อสมโภชศาลเจ้าท่าพ้อ เนื่องจากในตำบลท่าพ้อ ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวจีนไหหล่า และสาเหตุที่จั้วไหหล่าไม่ได้รับความนิยมเหมือนสมัยก่อน เพราะปัจจุบันมีมหรสพประเภทใหม่ให้เลือกเป็นจำนวนมาก รวมถึงชาวจีนไหหล่ารุ่นใหม่ในไทยพูดฟังภาษาไหหล่าไม่ค่อยได้ จึงทำให้พวกเขาให้ความสำคัญและความสนใจแก่จั้วไหหล่าน้อยลง

แต่อย่างไรก็ตาม จั้วกวาดั่งและจั้วไหหล่าก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายเรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยอย่างสำคัญประเภทหนึ่ง โดยมีการนิยมนำเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นมา

แสดงในงานต่าง ๆ จากข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมจากอินเทอร์เน็ตพบว่า เรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นที่จ้าว กวางตุ้งนิยมแสดงมี เรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารเฉินซือเหมยด้วยความโกรธแค้น (包公怒铡陈世美)” เป็นต้น และเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นที่จ้าวไท่หลำนิยมนำมาแสดงมี เรื่อง “เปากงฉือเฉา” (包公辞朝) และเรื่อง “ฉินเซียงเหลียน” (秦香莲) โดยเฉพาะเรื่อง “ฉินเซียงเหลียน” ในปี พ.ศ. 2557 คณะจิ๋ว มังกรทองยังนำมาแสดงในตลาดบางโพ

3.5 จ้าวเจี้ยงและจ้าวหุ่นกระบอกแต่จิว

จ้าวเจี้ยง บางคนก็เรียกว่า เตี้ยเกี้ยวเจ้าเจี้ยง (潮剧走唱) เป็นจ้าวประเภทที่พัฒนา มาจากจ้าวแต่จิว อาจเข้ามาในประเทศไทยในเวลาเดียวกันกับจ้าวแต่จิว เพราะในสมัยที่จ้าวแต่จิว เข้ามาและได้รับความนิยมในประเทศไทยนั้น ก็มีนักแสดงจ้าวแต่จิวที่เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ตามเข้ามา เป็นจำนวนมาก และทำมาหากินด้วยการแสดงในบ่อนเบี้ยในสมัยอดีต ซึ่งลักษณะของการแสดง เหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับจ้าวเจี้ยง เรื่องที่จ้าวเจี้ยงนิยมเอามาแสดง นอกจากมีเรื่องประเภท ความรัก เช่น เรื่อง “เกาเหวินจีว” (高文举) เรื่อง “จิงเปียนฮุย” (井边会) เรื่อง “หุยหานเหยา” (回寒窑) และเรื่อง “หยวนจินหลง” (袁金龙) เป็นต้น ยังมีอีกประเภทหนึ่งคือ เรื่องราวที่เกี่ยวกับ เปาบุ้นจิ้น เช่นเรื่อง “เปากงพบลิ่โหล” (包公会李后) และเรื่อง “ฉินเซียงเหลียนกับเฉินซือเหมย” (秦香莲与陈世美) เป็นต้น และตามผลที่สังเกตจากคลิปใน Youtube โดยผู้วิจัยพบว่า ในปี พ.ศ. 2564 ยังมีจ้าวเจี้ยงเคยแสดง “เรื่องเปาบุ้นจิ้นตอนเปากงป่วยเซ่ง” (包公赔情) อยู่ใน ประเทศไทย

จ้าวหุ่นกระบอกแต่จิวเป็นจ้าวอีกประเภทหนึ่งที่ได้รับการนิยมในกลุ่มชาวจีนแต่จิวใน ประเทศไทย ปัจจุบัน จ้าวหุ่นกระบอกแต่จิวก็มีวิวัฒนาการเล็กน้อยโดยเปลี่ยนคำร้องจากภาษาแต่จิว เป็นภาษาไทย เพื่อการสืบทอดและขยายกลุ่มผู้ชมจากกลุ่มชาวจีนแต่จิวออกไปถึงกลุ่มชาวไทย และเนื่องจากการแสดงหุ่นกระบอกเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากโดยนักแสดงต้องมีเทคนิคและความถนัด ทั้งในการร้องและในการควบคุมหุ่นกระบอก นักแสดงและคณะจ้าวหุ่นกระบอกแต่จิวในไทยจึง ค่อนข้างน้อย จากผลการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า คณะจ้าวหุ่นกระบอกแต่จิวในประเทศไทยมักสังกัด คณะจ้าวแต่จิว คณะหุ่นกระบอกแต่จิวในประเทศไทยที่เลื่องชื่อและยังมีการแสดงอยู่ทุกวันนี้คือ คณะจ้าวหุ่นกระบอกแต่จิวที่สังกัดคณะจ้าวแต่จิว “ไช่ป้อซ่ง” (赛宝丰) และในปี พ.ศ. 2564 คณะจ้าวหุ่นกระบอกดังกล่าวยังมีการแสดงเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารเปาเหมย” (包公铡包勉) นอกจากนี้ ยังมีคณะจ้าวหุ่นกระบอก “เง็กไ้” (玉梨木偶剧团) ก็เคยแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับ เปาบุ้นจิ้น

อย่างไรก็ตาม จ้าวเจี้ยงและจ้าวหุ่นกระบอกแต่จิวก็ถือได้ว่าเป็นจ้าวประเภทหนึ่งที่มีผลต่อ การแพร่กระจายเรื่องราวเกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

4. การแพร่กระจายโดยเพลงจีนและเพลงไทย

เพลงถือว่าเป็นช่องทางในการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะอีกประเภทหนึ่งที่มีบทบาทใน การแพร่กระจายเรื่องราวของเปาบุ้นจิ้นแก่ทั้งชาวจีนในไทยและชาวไทย ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ เพลงภาษาจีนและเพลงภาษาไทย

เพลงภาษาจีนหมายถึงเพลงเปิดและเพลงปิดของละครโทรทัศน์ เรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” เวอร์ชันปี ค.ศ. 1993 โดยเพลงเปิดมีชื่อว่า “เปาซิงเทียน (包青天)” และเพลงปิดมีชื่อว่า “ซินยวนยังหูเตี้ยเหม้ง (新鸳鸯蝴蝶梦)” สองเพลงนี้ โดยเฉพาะเพลงปิด “ซินยวนยังหูเตี้ยเหม้ง” เป็นที่ได้รับความนิยมโดยชาวไทยอย่างยิ่ง ในสมัยที่ละครเรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” กำลังมาแรง เพลงนี้มีการเปิดทุกที่ทุกเวลา แม้กระทั่งปัจจุบัน ชาวไทยหลายคนยังชอบและร้องเพลงนี้ได้

นอกจากนี้ เพลงภาษาจีนสองเพลงนี้ยังมีอิทธิพลต่อเพลงภาษาไทย หลายคนคงยังจำเพลงต่อไปนี้ได้

เปาบุ้นจิ้นชอบกินไข่เต่า
ส่วนจันเจาชอบกินโอเล่
เซเลอร์มูนตาเหล่... ตกส้วมตาย

ถึงแม้ไม่ทราบเพลงนี้แต่งขึ้นมาโดยคนไหน แต่สิ่งที่แน่นอนคือเพลงนี้แต่งขึ้นมาโดยใช้ทำนองของเพลง “ซินยวนยังหูเตี้ยเหม้ง” (新鸳鸯蝴蝶梦) และได้รับความนิยมมากโดยคนไทยในสมัยราวปี ค.ศ.1995 เนื่องจากสมัยนั้น ละครเรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” กำลังเป็นที่ได้รับความนิยมมาก

นอกจากเพลงข้างต้นแล้ว ยังมีเพลงภาษาไทยอีกหลายเพลงที่ได้รับอิทธิพลจากเพลงจีน “ซินยวนยังหูเตี้ยเหม้ง” เช่นเพลง “เปาบุ้นจิ้น” ขับร้องโดยตี๋ วสันต์ สิริสุขพิสัย และเพลง “เปาบุ้นจิ้น 1995 - คดีดำตระกลุหยาง” ขับร้องโดยดอน สอนระเบียบ รวมถึงเพลง “เปาบุ้นจิ้น 1995” ขับร้องโดยรอยัล สเปิร์ท เป็นต้น เพลงเหล่านี้ล้วนเป็นเพลงที่แต่งขึ้นมาใหม่โดยใช้ทำนองเพลงปิดของละครเรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” เวอร์ชันปี ค.ศ. 1993

นอกจากนี้ ยังมีเพลงภาษาไทยหลายเพลงที่ได้รับอิทธิพลจากเพลงภาษาจีน “เปาซิงเทียน” ที่เป็นเพลงเปิดของละครโทรทัศน์เรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” เวอร์ชันปี ค.ศ. 1993 โดยเอาทำนองเพลงเปิดนี้มาใช้ในการแต่งเพลงภาษาไทย เช่น เพลง “เปาบุ้นจิ้น” ที่ขับร้องโดยดาวใจ ไพจิตร และเพลง “เปาบุ้นจิ้น” ที่ขับร้องโดยบุญโทน เป็นต้น โดยเฉพาะ เพลง “เปาบุ้นจิ้น” ที่ขับร้องโดยดาวใจ ไพจิตร ได้รับความนิยมในกลุ่มคนไทยเป็นอย่างมาก เพราะจากผลสำรวจของผู้วิจัยพบว่า คนไทยส่วนใหญ่บอกว่าเคยฟังเพลงนี้ และบางคนยังสามารถร้องได้ด้วย

อนึ่ง นักร้องที่ชื่อ อีว พิมพิไยเม เรื่องโรจน์ ชื่อจีนชื่อ หวังลี่จิน (王丽金) ซึ่งเป็นนักร้องเชื้อสายจีนที่เลื่องชื่อในประเทศไทยด้วยความสามารถร้องเพลง 4 ภาษาได้ คือเพลงภาษาจีนกลาง เพลงภาษาแคว้นกวางตุ้ง เพลงภาษาอังกฤษและเพลงภาษาไทย นักร้องคนนี้ก็เคยร้องเพลง “เปาซิงเทียน” และ เพลง “ซินยวนยังหูเตี้ยเหม้ง” ฉบับภาษาจีน และยังได้จัดทำอัลบั้มเพลงที่มีชื่อว่า “อีว เพลงดี 4 ภาษา” โดยเพลง “เปาซิงเทียน” และ เพลง “ซินยวนยังหูเตี้ยเหม้ง” ฉบับภาษาจีนรวมอยู่ในอัลบั้มดังกล่าวด้วย ไม่เพียงเท่านั้น อีว พิมพิไยเม เรื่องโรจน์ ยังเคยขับร้องสดทั้งสองเพลงนี้ในงานคอนเสิร์ต 80 ปี กองทัพอากาศที่จัดในสนามกีฬาสุระเดมีย์ เมื่อ 28 มกราคม ปี พ.ศ. 2538 และในงานอื่น ๆ

เพลงที่กล่าวมานี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่ง อาจยังมีเพลงภาษาไทยที่เกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้นอีกหลายเพลงที่ได้รับความนิยมในทั้งกลุ่มชาวจีนในไทยและกลุ่มชาวไทย

5. การแพร่กระจายโดยจ้าวไทย

จ้าวไทยถือว่าเป็นจ้าวประเภทใหม่ที่พัฒนามาจากจ้าวแต่จิว โดยเปลี่ยนคำร้องจากภาษาจีน แต่จิวเป็นภาษาไทย และผสมกลมกลืนศิลปะวัฒนธรรมไทยเข้าไปด้วย จ้าวไทยตั้งแต่เกิดขึ้นมาเป็นครั้งแรกราวทศวรรษ 1980 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 40 กว่าปีแล้ว ส่วนสาเหตุที่ทำให้ก่อเกิดจ้าวไทย จากการสัมภาษณ์ถาวร สิกขโกศล นักวิชาการไทยทราบได้ว่า เมื่อ “คณะที่ 1 ของสำนักจ้าวแต่จิว มณฑลกวางตุ้งแห่งประเทศจีน” (中国广东潮剧院一团) ได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยเพื่อการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันในราวปี พ.ศ. 2522 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (诗琳通公主) ทรงได้ทอดพระเนตรการแสดง จ้าวแต่จิวดังกล่าว และปรารภกับคุณหญิงท่านหนึ่งว่า ถ้าจ้าวแต่จิวมีการร้องด้วยภาษาไทยก็ดี ชาวไทยจะได้ฟังคำร้องเข้าใจง่ายขึ้น คุณหญิงท่านนี้จึงมาปรึกษากับแม้งป.ปลา (อำพัน เจริญสุขลาก) ว่าด้วยเรื่องการทำจ้าวไทย ซึ่งสาเหตุนี้ถือว่าเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้เกิดเป็น “จ้าวไทย” ขึ้นอย่างจริงจัง

จ้าวไทยชุดแรกคือเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารเปาเหมียน” (包公铡侄) แสดงในงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปีเมื่อปี พ.ศ.2525 ในโรงละครจ้าวทั้งจิว (โรงเฉลิมราชกุมารี) สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรด้วย เรื่องแรกของจ้าวไทยดังกล่าวประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมมาก เมื่อนำไปแสดงที่เมืองแต้จิ๋วในประเทศจีน คนจีนก็ยอมรับว่าจ้าวแต่จิวกับภาษาไทยไปด้วยกันได้ คุณเทียม โชควัฒนา เจ้าของเครือสหพัฒน์ฟิล์ม ผงซึกฟอกเปาบุ้นจิ้น จึงจ้างให้แสดงออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9 แต่ขอให้เป็นเรื่องเปาบุ้นจิ้นชุดต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ตลอดเป็นเวลา 3 ปี นับเป็นร้อยชุด ชุดเรื่องเปาบุ้นจิ้นที่ได้เลื่องลือมี เรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารเปาเหมียน” “เปาบุ้นจิ้นพบพระนางลิ่ทเฮา” (包公会李后) “เปาบุ้นจิ้นฝ่ามือเลือด” (血手印) และ “เปาบุ้นจิ้นวิญญานในอ่างดำ” (乌盆记) เป็นต้น (สมชัย กวางทองพานิชย์, 2564)

หลังจากนั้น แม้งป.ปลาได้จัดแสดงจ้าวไทยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนี้ ในปี พ.ศ. 2548 บริษัททิวลิป เอ็นเตอร์เทนเมนต์จำกัดได้อำนาจจ้าวไทยเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารฟูหม่าเฉินซือเหมย” (包公铡驸马陈世美) และเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารหลานเปาเหมียน” (包公铡侄包勉) อย่างเป็นทางการ โดยมีสมบุญ ลิขิตเสถียรชัย แสดงเป็นเปาบุ้นจิ้นและแม้งป.ปลา แสดงร่วมเป็นชาวบ้าน เพื่อฉลองสัมพันธ์ไมตรีมิตรภาพ 30 ปีไทย - จีน

นอกจากการแสดงจ้าวไทยในงานต่าง ๆ ตามประเพณีของชาวจีนแล้ว แม้งป.ปลายังนำจ้าวไทยไปแสดงในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจ้าวให้แก่นักศึกษา เช่นเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563 แม้งป.ปลาได้นำพาคณะจ้าวของตนไปแสดงจ้าวไทยเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นประหารหลานชาย” (包公铡侄) ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 นำพาคณะจ้าวไปแสดงจ้าวไทยเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นตระเวนตรวจสอบสวนคดีที่ถูกใส่ร้ายในหมู่ประชาชน” (包公巡察民间冤情) ให้แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ชม แต่อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่เป็นจ้าวประเภทใหม่ จ้าวไทยไม่เพียงแต่ขยายผู้ชมของจ้าวจากหมู่ชาวจีนในไทยไปถึงหมู่ชาวไทยเท่านั้น แต่ก็ยังทำให้อุปการกรจีนในไทยได้มีชีวิตใหม่และได้รับความนิยมอีก

ครั้งโดยเยาวชนในประเทศไทย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จ๊วไทยถึงแม้มีประวัติเพียงแค่ 40 กว่าปี แต่ก็พยายามลองทุกวิธีทุกช่องทางเพื่อค้นคว้าหาทางออกใหม่ให้แก่จ๊วจีนในไทยโดยทั้งออกงานศาลเจ้า งานฉลองวันเทศกาลตามเช่นเคย และนำจ๊วไทยเข้ามหาวิทยาลัย รวมถึงนำจ๊วไทยออกอากาศทางโทรทัศน์อีก นอกจากนี้ จ๊วไทยยังทันสมัยมีการทำเพจเฟซบุ๊ก (Page of Facebook) และแชนแนลในยูทูบ (Channel in YouTube) ที่ชื่อว่า “สมาคมอุปรากรศิลป์ไทย-จีนแห่งประเทศไทย” ด้วย และเนื่องจากเรื่องที่จ๊วไทยแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้น ดังนั้น จ๊วไทยก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางที่สำคัญประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงรวบรวมเรื่องเปาบุ้นจิ้นที่จ๊วไทยเคยแสดงเป็นส่วนหนึ่งและจัดทำตารางดังนี้

ตารางที่ 2 รายชื่อส่วนหนึ่งของเรื่องเปาบุ้นจิ้นที่จ๊วไทยเคยแสดง

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาจีน	ชื่อคณะจ๊ว	ปีและสถานที่ที่แสดง
1	เปาบุ้นจิ้นประหาร หลานชาย	包公铡侄	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2525 (ค.ศ.1982) แสดงที่ โรงละครจ๊วหั่งจ๊ว
2	เปาบุ้นจิ้นประหาร ราชบุตรเขย	包公铡美	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2525 (ค.ศ.1982) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9
3	เปาบุ้นจิ้นประหาร ผัวอี่	包公铡庞昱	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2525 (ค.ศ.1982) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9
4	เปาบุ้นจิ้นพบ พระนางลิ่ไทเฮา	包公会李后	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2525 (ค.ศ.1982) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9
5	เปาบุ้นจิ้นปราบ ทรชน	包公斩赵王	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2525 (ค.ศ.1982) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9
6	เปาบุ้นจิ้นวิญ ญาณในอ่างดำ	乌盆记	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2525 (ค.ศ.1982) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9
7	เปาบุ้นจิ้นฝ่ามือ เลือด	血手印	คณะไต้ตง (泰中潮剧团)	พ.ศ. 2526 (ค.ศ.1983) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 9
8	เปาบุ้นจิ้นประหาร เปาเหมียน	包公铡侄	คณะจ๊ว ชิงตงเจี๋ยสูงเฮียง (新中正順香)	24 พ.ย. พ.ศ. 2555 (ค.ศ.2012-11-24) แสดงที่ หอประชุม ศาลาประชาคม

ลำดับ	ชื่อภาษาไทย	ชื่อภาษาจีน	ชื่อคณะ	ปีและสถานที่ที่แสดง
9	เปาบุ้นจิ้นประหาร เปาเหมียน	包公铡侄	คณะจั่ว ชิงตงเจี่ยสูงเฮียง (新中正順香)	พ.ศ.2554 (ค.ศ.2011) แสดงที่ หอศิลป์กรุงเทพ อาคารสาขาเยาวราช
10	หันฉีไล่ล่าฉินเซียง เหลียน	韩琦杀庙	---	พ.ศ.2557 (ค.ศ. 2014) แสดงที่ซีคอนสแควร์
11	เปาบุ้นจิ้นประหาร ราชบุตรเขย	包公铡美	ชิงอีไล่ซุน (新怡梨春)	12 ก.พ. พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017-2-12) แสดงที่ ห้างเสนาเพล เจริญนคร
12	สับเปลี่ยนโอรส	狸猫换太子	คณะ เล่าปวงรีซุรปิง (老万年春班)	1 พ.ย. พ.ศ.2563 (ค.ศ.2020-11-1) แสดงที่ ศาลเจ้าพ่อสมบุญ
13	เปาบุ้นจิ้นประหาร เปาเหมียน	包公铡侄	ชิงอีไล่ซุน (新怡梨春)	1 ก.ย. พ.ศ. 2563 (ค.ศ.2020-9-1) แสดงที่ศาล เจ้าปู่เจ้าก๋งสี่พระยา

6. การแพร่กระจายโดยจิ๋วธรรมศาสตร์

จิ๋วธรรมศาสตร์ ชื่อเต็มคือจิ๋วล้อการเมืองมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มมีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 ซึ่งในช่วงเวลานั้น การเมืองของประเทศไทยกำลังเข้าสู่ระบอบการปกครองเผด็จการทหาร และรัฐบาลก็พยายามลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงยังห้ามนักศึกษาแสดงออกความคิดเห็นทางการเมือง และจำกัดกิจกรรมของนักศึกษาอีกด้วย นักศึกษาธรรมศาสตร์จึงเกิดความไม่พอใจและไม่เห็นด้วยกับสถานการณ์บ้านเมือง เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการเมือง นักศึกษาคณะนิติศาสตร์จึงรวมตัวกัน และใช้जूเป็นสื่อกลางในการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ต้องการจะสื่อออกไป โดยนำเอกลักษณ์เด่นของตัวละครในเรื่องสามก๊กมาใช้กล่าวอ้างถึงผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองในขณะนั้น เพื่อที่จะทำให้ผู้มีอำนาจไม่สามารถเอาผิดนักศึกษาได้ (จิตริยา ชาญวารินทร์, 2554: 55) จิ๋วธรรมศาสตร์จึงถูกจัดขึ้นมาโดยชุมนุมนาฏศิลป์และการละครแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลังจากนั้นเป็นต้นมา จิ๋วธรรมศาสตร์มีการหยุดแสดงเป็นเวลาหลายปี จนถึงปี พ.ศ. 2527 จิ๋วธรรมศาสตร์เปลี่ยนเป็นนักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มาดำเนินการต่อ เพื่อนำจิ๋วล้อการเมืองมาใช้ในการกิจกรรมรับน้องใหม่ของคณะดังกล่าว โดยตั้งชื่อว่า จิ๋วล้อการเมืองคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ธรรมศาสตร์ (จิตริยา ชาญวารินทร์, 2554: 84) แต่เนื่องจากขาดนักศึกษาใหม่ในการสืบทอด จิ๋วธรรมศาสตร์จึงเงียบไปอีก หลังจากปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา จิ๋วธรรมศาสตร์

ก็กลับมาแสดงอีก (จิตรียา ชาญวรินทร์, 2554: 102 - 103) แต่การแสดงดังกล่าวถือว่าไม่ได้เป็นการแสดงเพื่อเสียดสีเหตุการณ์ทางการเมืองอันใดโดยตรง แต่เป็นการแสดงเพื่อการบันเทิงมากกว่า จนถึงปี พ.ศ. 2548 จักรวรรดาศาสตร์จึงกลับมาแสดงจำลองการเมืองจริง ๆ อีกครั้งในโอกาสการขับไล่นายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร จากนั้นเป็นต้นมา จักรวรรดาศาสตร์จึงได้จัดการแสดงมาต่อเนื่องตามเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ จนถึงทุกวันนี้

ในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแพร่กระจายเรื่องวรรณกรรมจีน จักรวรรดาศาสตร์สามารถแบ่งเป็น 2 ระยะเวลา คือก่อนปี พ.ศ. 2548 และหลังปี พ.ศ. 2548 ซึ่งระยะเวลาแรก จักรวรรดาศาสตร์มักจะเอาเรื่องสามก๊กมาแสดง และหลังปี พ.ศ. 2548 เปลี่ยนเป็นนำตัวละครเปาบุ้นจิ้นมาแสดงในเหตุการณ์ต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2548 เป็นครั้งแรกที่จักรวรรดาศาสตร์นำเรื่องเปาบุ้นจิ้นมาแสดง และเรื่องที่แสดงในครั้งนั้นคือ “เปาบุ้นจิ้น ตอน ปะทะเจ้าสำนักชิง” นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2549 จักรวรรดาศาสตร์ได้แสดงจำลองการเมืองเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นผจญคนหน้าเหลี่ยมตอนศึกซุกหั้นภาคพิสดาร ถล่มวังจันทร์สองเหล่า” เพื่อการขับไล่ นายทักษิณ ชินวัตรที่เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ต่อมา ในวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2551 จักรวรรดาศาสตร์มีการแสดงเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นผจญรัฐบาลอนมณี ตอน ศึกแม่บ้านผืนมือป้อมไม้ลิ้นกลืนน้ำนมบุกทำเนียบฯ ผจญงูหมูปากหมา” ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ได้แสดงเรื่อง “เปาบุ้นจิ้น ตอนสะสางคดี 6 ศพ” ในงานรำลึก ครบรอบ 40 ปี ของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในปี พ.ศ. 2557 ได้แสดงเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นถล่มจำนำข้าวพิฆาตไอ้หน้าเหลี่ยมฟาดฟันน้องสาวสมองกลวงโดดถึบยอดหน้าเจ้แดงยุ่นน้ำลายใส่จับกังเฉลิม” และล่าสุด และในปี พ.ศ. 2563 จักรวรรดาศาสตร์ได้แสดงเรื่อง “เปาบุ้นจิ้นภาคพิสดาร ตอน จันเจาบปราบกบฏผ้าขาว” ในกิจกรรม “19 กันยา ทวงอำนาจ คืนราษฎร”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ถึงแม้จักรวรรดาศาสตร์เพียงแค่เอาตัวละครเปาบุ้นจิ้นหรือโครงเรื่องที่เกี่ยวกับเปาบุ้นจิ้นมาเป็นตัวดำเนินเรื่องในการแสดงจำลองการเมือง แต่ก็เป็นการที่ทำให้ผู้ชมได้เห็นและได้รู้จักตัวละครเปาบุ้นจิ้นมากขึ้น เมื่อผู้ชมเห็นตัวละครเปาบุ้นจิ้นในจักรวรรดาศาสตร์ก็สามารถนึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของเปาบุ้นจิ้นที่ชาวบ้านคุ้นเคย รวมถึงคุณธรรมและจริยธรรมของเปาบุ้นจิ้นด้วย ดังนั้น จักรวรรดาศาสตร์ก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นโดยวิธีมุขปาฐะในประเทศไทยสามารถสรุปได้ว่า ช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบของมุขปาฐะที่มีบทบาทในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยมีทั้งหมด 6 ประเภท ได้แก่ การเล่าเป็นนิทานภายในครอบครัวและในหมู่ชาวบ้าน การเล่าในวัยโดยฉกฉวย โอกาสทองถิ่นของจีนที่แพร่หลายในประเทศไทย เพลงภาษาจีนและเพลงภาษาไทยที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย จั๋วไทย และจำลองการเมืองวรรณคดี

การเล่าเป็นนิทานภายในครอบครัวและในหมู่ชาวบ้านถือว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายที่สะดวก ยืดหยุ่นและใช้บ่อยที่สุดในบรรดาช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทย เนื่องจากไม่ต้องพึ่งอาศัยเครื่องมือใดนอกจากปากเปล่าของตน

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจินหย่งนักวิชาการจีนพบว่า ในบรรดาช่องทาง การแพร่กระจาย รูปแบบมุขปาฐะ การเล่านิทานเป็นช่องทางที่เห็นกันบ่อยที่สุดในการแพร่กระจายเรื่องราวของวรรณกรรมต่าง ๆ (Jin, 2018: 58) และชาวจีน รวมถึงชาวจีนในไทยเป็นชนชาติที่นิยมนำเรื่องราว ในประวัติศาสตร์ ตำนาน และเรื่องราวในวรรณกรรมมาเล่าเป็นนิทานให้ลูกหลานฟังเพื่อสั่งสอน พวกเขา หรือเพื่อถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของจีนบางอย่าง เพราะจากผลการศึกษาของเรอีนแก้ว ภัทธานุประวัติ (2557: 190) พบว่า การถ่ายทอดทาง วัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนสู่ลูกหลานมี 2 วิธี คือทางตรง คือการ ถ่ายทอดจะอยู่ในรูปแบบการพูด บอกเล่า อบรมสั่งสอน การให้เป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง โดยพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายสู่ลูกหลาน รูปแบบนี้เห็นชัดในครอบครัวเป็นสำคัญ และทางอ้อม คือการถ่ายทอด วัฒนธรรมจีนโดยวิธีการแสดงความคิดเห็น ทศนคติ การพูดคุยที่ไม่เป็นทางการ เนื่องจากเรื่องราว ของเป่าปู้จิ้นมีคุณธรรมทั้งดงามแฝงไว้อยู่ เช่นความซื่อสัตย์สุจริต และความยุติธรรม เป็นต้น รวมถึงการสอบสวนและตัดสินคดีเป็นเรื่องราวที่สนุกน่าสนใจ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ตอบสนองความ ต้องการของชาวจีนในไทยพอดี จึงถูกนำมาเล่าเป็นนิทานเป็นประจำภายในครอบครัวคนจีน นอกจากนี้ การเล่าเป็นนิทานในครอบครัวและในหมู่ชาวบ้าน ถึงแม้เป็นช่องทางการแพร่กระจาย เรื่องราวเป่าปู้จิ้นภายในกลุ่มขนาดเล็ก เนื่องจากการเล่าเป็นนิทานภายในครอบครัวและในหมู่ ชาวบ้านแต่ละครั้งมักจะเป็นการเล่าแบบตัวต่อตัวหรือเป็นแบบหนึ่งคนเล่าต่อหน้าหลายคน แต่ก็ ยังถือได้ว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะที่ดีสำหรับการแพร่กระจายเรื่องราว เป่าปู้จิ้นในประเทศไทย เพราะการถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนภายในครอบครัวจึงเป็นวิธีและ สายเชื่อมโยงอย่างสำคัญ สำหรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจีนในสังคมกว้างใหญ่” (Su, 2015: 183)

การเล่านิยายโดยนิพนธ์เป็นช่องทางการแพร่กระจายเรื่องราวของเป่าปู้จิ้นในประเทศไทย อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นช่องทางรูปแบบมุขปาฐะที่แพร่กระจายเรื่องราวของเป่าปู้จิ้นเฉพาะในกลุ่ม ชาวจีนในไทย โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว และผู้ฟังเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นคนชนชั้นกรรมาชีพและ ไม่ค่อยมีการศึกษา โดยประกอบอาชีพประเภทพ่อค้าแม่ค้า คนรับจ้างและกุลี เป็นต้น การเล่านิยาย โดยนิพนธ์ถือว่าเป็นมรดกหลักของพวกเขาในเวลาว่าง เนื่องจากผู้แสดงมักจะจัดการแสดงในพื้นที่ ที่แน่นอนเป็นประจำ เช่น แถวตลาดเก่าและวัดเล่งเน่ยยี่ เป็นต้น ผู้ฟังส่วนใหญ่จึงเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ๆ นั้น และกลุ่มผู้ฟังเหล่านี้มีความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยด้วย ดังนั้น การเล่านิยายโดยนิพนธ์มักจะแพร่กระจายเรื่องเป่าปู้จิ้นในกลุ่มผู้คนที่มีความจำกันดี ดังที่จินหย่ง (金勇) นักวิชาการในประเทศจีนกล่าวว่า ศิลปะมุขปาฐะประเภทการเล่านิยายหรือเรียกว่าเจียงกู่ ได้ถูกนำเข้ามายังประเทศไทยโดยชาวจีนอพยพ และได้รับความนิยมในหมู่ชาวจีนในไทย โดยเฉพาะ ในกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วที่ไม่ค่อยมีการศึกษา (Jin, 2018: 59) แต่ปัจจุบัน การเล่านิยายโดยนิพนธ์สูญสลาย ไปแล้ว สาเหตุที่การเล่านิยายโดยนิพนธ์สูญสลายไปอาจมี 2 ประเด็นหลัก ประเด็นแรกคือ ผู้ประกอบ อาชีพเหล่านี้มีรายได้ไม่มากนักและไม่แน่นอน ประเด็นที่สองคือ กลุ่มผู้ฟังหายไป เนื่องจากหลังจากรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา เริ่มมีมรดกประเพณีใหม่ให้เลือกมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การเล่านิยายโดยนิพนธ์ถือเป็นช่องทางการแพร่กระจายที่เคยมีบทบาทอย่างสำคัญประเภทหนึ่งใน กระบวนการแพร่กระจายเรื่องราวของเป่าปู้จิ้นในประเทศไทย

ชาวจีนพลัดถิ่นมาประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน 5 กลุ่มภาษาใหญ่ คือชาวจีนกลุ่มภาษาแต้จิ๋ว กลุ่มภาษากวางตุ้ง กลุ่มภาษาฮกเกี้ยน กลุ่มภาษาแคะและกลุ่มภาษาไหหลำ เพราะฉะนั้น อุปรากรท้องถิ่นของชาวจีน 5 กลุ่มภาษาใหญ่นี้ก็ถูกนำเข้ามามีในประเทศไทย เนื่องจากอุปรากรจีนมีบทบาทสำคัญมากในชีวิตชาวจีนโดยเป็นช่องทางที่ดีและที่สำคัญของพวกเขาสำหรับการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมของจีน ชาวจีนในไทยทั้ง 5 กลุ่มภาษาใหญ่นี้ต่างก็อ้างกันมาแสดงในงานต่าง ๆ และการแสดงจึงต่างกล่าวไม่เพียงแต่เป็นมหรสพของชาวจีนในไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นช่องทางที่ทำให้ชาวไทยได้รู้จักวัฒนธรรมจีนอีกด้วย (สุรสิทธิ์ อมรรณชศักดิ์, 2007: 11) นอกจากนี้ อุปรากรจีนยังเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นจีนและเป็นที่พักพิงอารมณ์ความผูกพันที่มีต่อภูมิสำเนาของชาวจีนพลัดถิ่น และอุปรากรท้องถิ่นของจีนที่แพร่หลายในประเทศไทยนั้น อาจเป็นสื่อกลางแรกที่นำเรื่องราวของเป่าบุ๋นจิ้นมาแพร่กระจายในประเทศไทย เพราะจากข้อมูลต่าง ๆ ทราบได้ว่า อุปรากรท้องถิ่นของจีนถูกนำเข้ามามีในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว และอุปรากรท้องถิ่นของจีนก็ถือได้ว่าเป็นช่องทางในการแพร่กระจายที่สำคัญที่สุดและที่มีประสิทธิภาพที่สุดของเรื่องราวเป่าบุ๋นจิ้นในประเทศไทยในสมัยอดีต โดยเฉพาะในยุคก่อนโทรทัศน์แพร่หลายเข้าทุกบ้านเรือน เพราะอุปรากรท้องถิ่นของจีนไม่เพียงแต่เป็นมหรสพที่เข้าถึงได้ง่ายและเป็นที่ได้รับความนิยมมากในกลุ่มชาวจีนในไทยเท่านั้น แต่ก็ยังเป็นมหรสพที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะตั้งแต่จิวในสมัยนั้น แต่ปัจจุบัน เนื่องจากมีมหรสพประเภทใหม่ให้เลือกมากมาย อุปรากรจึงเริ่มเสื่อมลงไปทุกวัน ประสิทธิภาพการแพร่กระจายเรื่องราวของเป่าบุ๋นจิ้นในประเทศไทยก็ลดลงไปด้วย

เพลงภาษาจีนและเพลงภาษาไทย เนื่องจากมีจังหวะและทำนองที่ไพเราะ รวมถึงเนื้อเพลงค่อนข้างดึงดูดใจ จึงเป็นที่ได้รับความนิยมโดยผู้คนทุกวัย ดังนั้น เพลงถือว่าเป็นช่องทางในการแพร่กระจายที่ดีของเรื่องราวเป่าบุ๋นจิ้นในประเทศไทย แต่เนื่องจากการที่เพลงที่เกี่ยวกับเป่าบุ๋นจิ้นได้รับความนิยมในประเทศไทย เป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากละครโทรทัศน์เรื่องเป่าบุ๋นจิ้นที่ได้เป็นกระแสการชม เมื่อละครโทรทัศน์เรื่องเป่าบุ๋นจิ้นไม่ได้เป็นที่ได้รับความนิยมแล้ว หรือละครโทรทัศน์เรื่องเป่าบุ๋นจิ้นฉายจบเป็นระยะเวลาหนึ่งไป ความนิยมของเพลงที่เกี่ยวกับเป่าบุ๋นจิ้นก็เสื่อมลงไปด้วย ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นเพลงจีนหรือเพลงไทย ถ้าอยากให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการแพร่กระจายเรื่องราวเป่าบุ๋นจิ้นในประเทศไทย จำเป็นต้องทำโฆษณาหรือออกสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ให้บ่อยขึ้น

จิวไทยถึงแม้มีประวัติเพียง 40 กว่าปี แต่เนื่องจากการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมไทยเข้าไปในจิวไทยและเปลี่ยนคำร้องจากภาษาแต้จิ๋วเป็นภาษาไทยด้วย จึงทำให้จิวไทยเป็นช่องทางในการแพร่กระจายที่ขยายผู้รับของเรื่องราวเป่าบุ๋นจิ้นจากกลุ่มชาวจีนในไทยกว้างออกไปถึงกลุ่มชาวไทย รวมถึงเรื่องที่จิวไทยแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเป่าบุ๋นจิ้น จึงกล่าวได้ว่า จิวไทยเป็นช่องทางในการแพร่กระจายที่ดีของเรื่องราวเป่าบุ๋นจิ้นในประเทศไทยในระยะเวลา 30 กว่าปีแรก แต่ในระยะเวลา 10 กว่าปีหลังจากปัจจุบัน เนื่องจากมหรสพประเภทอื่น ๆ เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น รวมถึงจิวไทยมีประวัติไม่ได้ยาวนาน ผู้คนที่ติดตามหรือถึงขั้นหลงรักจิวไทยยังคงค่อนข้างน้อย จึงทำให้จิวไทยมีประสิทธิภาพในการแพร่กระจายเรื่องราวของเป่าบุ๋นจิ้นในประเทศไทยลดน้อยลง ถ้าหวังว่าจะทำให้จิวไทยฟื้นกลับมาเป็นที่ได้รับความนิยมโดยกลุ่มชาวจีนในไทยและกลุ่มชาวไทย

โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนอีกครั้ง จั๋วไทยควรต้องมีวิวัฒนาการ นักแสดงรวมถึงเจ้าของคณะจั๋วควรต้องเปลี่ยนความคิดทางการแต่งเรื่องและทางการทำโฆษณาให้ทันสมัย โดยผสมกลมกลืนเนื้อหาของมหรสพประเภทที่นิยมในกลุ่มเยาวชนเข้าไปในจั๋วไทย หรือทำโฆษณาโดยถ่ายคลิปลั่นลงในโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น YouTube Tiktok หรือ Facebook เป็นต้น

จิ๋วธรรมศาสตร์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่แพร่กระจายเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นไปถึงกลุ่มชาวไทย และเนื่องจากจิ๋วธรรมศาสตร์ทั้งเป็นจั๋วที่มีเนื้อหาเสียดสีถึงทางการเมืองและเป็นจั๋วที่มีทำนองตลกและสนุกสนาน จึงได้รับความนิยมมากโดยชาวไทย รวมถึงยังมีการนำตัวละครเปาบุ้นจิ้นหรือโครงเรื่องเปาบุ้นจิ้นมาเป็นตัวดำเนินเรื่องในการแสดง จึงถือได้ว่าเป็นช่องทางการแพร่กระจายที่ดีสำหรับการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นให้แก่ชาวไทย

โดยสรุปว่า ช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยทั้ง 6 ประเภทนี้ ถึงแม้บางประเภทสูญสิ้นไปแล้ว เช่นการเล่นนิยายโดยวงผก จั๋วไซฉินและจั๋วจั่วกั๋ง เป็นต้น แต่ก็เคยมีบทบาทอย่างสำคัญในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยในสมัยอดีต และช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะที่ยังมีอยู่นั้น ต่างยังมีผลในการแพร่กระจายเรื่องเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยในปัจจุบัน แต่เนื่องจากสังคมมีการพัฒนาก้าวหน้าทุกวัน สื่อมวลชนและมหรสพประเภทใหม่ก็มีการเกิดขึ้นมาทุกวัน จึงทำให้ช่องทางการแพร่กระจายรูปแบบมุขปาฐะของเรื่องราวเปาบุ้นจิ้นในประเทศไทยดังกล่าวเริ่มเสื่อมลง แต่ถ้าไม่ยอมให้ช่องทางการแพร่กระจายเหล่านี้สูญสิ้นไปหรือถูกละทิ้งไปโดยผู้รับ ต้องมีการวิวัฒนาการให้ทันสมัยในทางด้านเนื้อหา และทางด้านการแสดง รวมถึงทางด้านการโฆษณา เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- คมชัดลึก. (2558). **ศิลปินพัฒนารม : จั๋วกวาดตู่ บันเทิงความรักไทย-จีน**. สืบค้น 28 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/213506>
- จิตติยา ขาววารีจันทร์. (2554). **การบริหารเพื่อการสืบทอดสื่อทางเลือก:กรณีศึกษาจิ๋วธรรมศาสตร์** (วิทยานิพนธ์หลักสูตรวารสารศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:122175#
- ชูศักดิ์ จันทรรัตน์. (2559). **แนวความคิดทางสังคมการเมืองที่ปรากฏในละครโทรทัศน์: กรณีศึกษาเรื่อง “เปาบุ้นจิ้น” เวอร์ชันที่นำมาฉายทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2559**. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ถาวร ลิกขโกศล. (2554). ประวัติจั๋วในเมืองไทย. **วารสารจีนศึกษา**. 4(4), 1-21.
- นฤปดี วรรณาคม. (2541). **ผลทางสังคมของภาพยนตร์จีนชุด “เปาบุ้นจิ้น” ที่มีต่อผู้ชมในกรุงเทพมหานคร** (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/>

123456789/67943

- ปรีดา อัครจันทโชติ. (2543). **สุนทรียรูปในสื่อสารการแสดง "จ๊ว" ของคนไทยในปัจจุบัน** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/64109>
- พระสันตติอักษรสาร. (2467). “ตำนานจ๊วในเมืองไทย.” **ศัพทไทย**, เล่ม 3 ตอน 9 เมษายน พ.ศ.2467: 1592-1610.
- ยาขอบ. (2507). **สามก๊กฉบับวณิก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ผดุงศึกษา.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2557). การสืบทอดความเป็นจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 34(2), 174-193.
- วรรณณา แต้มทอง. (2561). **การลงทัณฑ์ของ "เทพเจ้าแห่งความยุติธรรม"**. การประชุมวิชาการ
สาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 1, หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยนผ่าน /
ปฏิสังขรณ์”, 8 มิถุนายน 2561. ณ โรงแรมแคนทารีฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่:
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศักดิ์ดา หอรุ่งเรือง.(2558). **ศิลปวัฒนธรรม : จ๊วกวางตุ้ง บนเวทีความรักไทย-จีน**. สืบค้น
28 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/213506>
- สุกัญญา หาญตระกูล. (2556). **ฝนจะตกแดดจะออกจ๊วก็ยังไม่เล่น**. สืบค้น 28 สิงหาคม 2565
จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/101254>
- สนธิ ยืนศักดิ์, เยาวรัตน์ เมืองขาว และสุกัญญา เกาะวิวัฒนากุล. (2562). ความเชื่อและโลกทัศน์
ในชุมชนแม่เฒ่าผามวรณกรรมมูซาฐะ. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 53(27), 181-202.
- สมชัย กวางทองพานิชย์. (2565). **จ๊วมาจากไหน ในไทยเคยฮิตขึ้นเจ้าเป็นเจ้าของโรงจ๊ว
มหรสพขึ้นในราชสำนักถึงช่วงโรย**. สืบค้น 28 สิงหาคม 2565
จาก https://www.silpa- mag.com/culture/ article_35077
- สมชัย กวางทองพานิชย์. (2564). **10 จ๊วที่ยิ่งใหญ่ของจีน มีจิตในเมืองไทยอย่างจ๊วแต่จ๊วอยู่ด้วย**.
สืบค้น 28 สิงหาคม 2565 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_75555
- สิริรัตน์ นวกสถิตวงศ์. (2556). **การศึกษาวีเคราะห์ “เปากงอัน” ฉบับภาษาไทย** (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ปักกิ่ง: มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง.
- สุมา จรัสแนว. (2565). **ชีวประวัติสังเขปของทิดา เบญจเทพ**. สืบค้น 28 สิงหาคม 2565
จาก <https://www.facebook.com/100013374044472/videos/1730650457315416/>
- สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2007). **ประวัติการเผยแพร่และอิทธิพลของวรรณกรรมพงศาวดารจีน
ในประเทศไทย** (วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ดุขฎิ). ทางโจว: มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง.
- หลิปางหนง. (2533). **ตำนานเปาบุ้นจิ้น เทพเจ้าแห่งความยุติธรรม**. แปลไทย เรืองชัย รักศรีอักษร.
กรุงเทพ: สำนักพิมพ์อินหยาง.

- อภิโชค แซ่ไคว้. (2541). **จ๊ว**. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี.เวิลด์.
- อรอนงค์ อินสะอาด. (2563). การดำรงอัตลักษณ์และความทรงจำร่วมจากวรรณกรรมจีนสำหรับการแสดงจ๊วแต้จ๊วในสังคมไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**. 37(2), 258-278.
- ClL. (29 November 2560). **การแสดงจ๊วหน้าพระเมรุมาศ ณ ท้องสนามหลวง** [วิดีโอ]. ยูทูป. http://youtu.be/5ie_LmTUhfE.
- ClL. (5 March 2558). **การแสดงจ๊วแต้จ๊ว เรื่อง เปาบุ้นจิ้น ตอน ประหารราชบุตรเขย** [วิดีโอ]. ยูทูป. <https://youtu.be/Ym63edAXWA>.
- Chen Lidan. (2007). **The World History of Journalism & Communication**. Shanghai: Shanghai Jiao Tong University Press.
- Hu Shi. (1989). **The collected works of Hu Shi**. Volume 6. Shanghai: Shanghai Bookstore Publishing House.
- Jin Yong. (2018). **Similar in form but different in spirit---The spreading of “The Romance of the Three Kingdoms” From Ancient to Today in Thailand**. Peking: Peking University Press.
- Su Mei. (2015). Application of Communication Theory in the Families. **Journal of News Research**. 6(22), 183-184.
- Wang Zhenchun. (2020). The Histories of The Ping Shu Performers. **Oneness Magazine**. 30, 38-41.
- Yan Bo and Meng Zixun. (2021). From History to Legend: The Flux and Causes of the Suspicious Case of Cow Tongue Cutting in The Song Dynasty. **Journal of North Minzu University**. 3, 94-100.
- Yongxing Pan. (2559). **เปาเล่งถูกอัน: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาษาและความสัมพันธ์ระหว่างฉบับภาษาไทยกับฉบับภาษาจีน** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สืบค้นจาก <https://portal.lib.ku.ac.th/login?url=https://www.lib.ku.ac.th/KUthesis/2559/yongxing-pan-all.pdf>
- Zheng Dehua. (2019). **A Study of Chinese Dragon Culture: Focusing on the Drunken Dragon Dance in Macau and Other Cases**. HongKong: Joint Publishing (Hong Kong) Company Limited.
- Zhao Jianguo. (2012). **The Human migration and the Communication**. Peking: China Social Sciences Press.

สัมภาษณ์

- ถาวร สิกขโกศล. ผู้ช่วยศาสตราจารย์. (21 เมษายน 2565). สัมภาษณ์.
- เมง ป.ปลา. เจ้าของคณะจ๊วแต้จ๊วไท่ตง. (13 มิถุนายน 2565). สัมภาษณ์.